

Vaasan hallinto-oikeus**Päätös**

Antopäivä
18.03.2019

Päätösnumero
19/0070/2

Diaarinumero
00335/18/5202
00336/18/5202
00337/18/5210

Asia Valitukset vesitalousasiassa

Muutoksenhakijat 1. Virtaankosken Voima Oy, Sysmä
2. Juhana Schildt, Sysmä

Luvan hakija Virtaankosken Voima Oy, Sysmä

Päätös, johon on haettu muutosta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 7.12.2017 Nro 261/2017/2 Dnro
ESAVI/12264/2014

Aiemmat päätökset

Mikkelin läänin kuvernööri on 18.11.1863 myöntänyt vuoden 1734 lain rakennuskaaren 20 luvun 1 ja 4 § säännösten nojalla luvan vesimyllyn rakentamiseen Taimio-nimisen myllyrakennuksen viereen. Mylly varustettaisiin 26 kyy-närrää pitkällä rännillä, joka alkaisi Taimion myllyn patorakennelmalta ja johdettaisiin maan ja kyseisen myllyrakennuksen välistä ilman, että se missään-suhteessa muuttaisi edellistä patorakennelmaa. Päätöksen mukaan lupahakemuksessa tarkoitettu myllylaitos ei enemmän kuin aiemmin pystytetyt verolle pannut myllyt tule sulkemaan venereittä, estämään kalan ylösnousua tai vastaisuudessa mahdollisesti tehtävää koskenperkausta ja järvenlaskua tai johtamaan vettä siellä aiemmin sijaitsevista vesilaitoksista pois. Lisäksi asiakirjoissa olevan asemapiirroksen mukaan patorakennelman keskellä on aukko.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto oli 10.11.2006 antamallaan päätöksellä nro 116/06/1 velvoittanut Virtaankosken Voima Oy:n hakemaan lupaa Virtaan voimalaitokselle. Päätöksen mukaan hakemus oli pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman, uhalla, että voimalaitok-

sen toiminta voidaan keskeyttää. Ellei hakemusta ole määräajassa tehty, ympäristölupavirasto päättää toiminnan keskeyttämisestä eri hakemuksesta. *Vaasan hallinto-oikeus* 3.4.2008 antamallaan päätöksellä nro 08/0087/1 ja *korkein hallinto-oikeus* 7.4.2010 antamallaan päätöksellä taltionumero 742 ovat hylänneet Virtaankosken Voima Oy:n valitukset ja pysyttäneet ympäristölupaviraston päätöksen lopputuloksen voimassa. Edellä olevan perusteella keskeyttämisuhan asettamista koskeva päätös on tullut lainvoimaiseksi 7.4.2010.

Nykyinen voimalaitoskokonaisuus, jolle lupa on haettava, on määritelty *korkeimman hallinto-oikeuden* päätöksessä 7.4.2010 taltionumero 742 siten, että nykyinen voimalaitoskokonaisuus muodostuu joen vastakkaisilla rannoilla olevista vanhasta voimalaitoksesta eli myllystä ja uudesta voimalarakennuksesta sekä virran poikki kulkevasta suorasta padosta. Virtaankosken Voima Oy:n nykyisellä voimalaitoskokonaisuudella ei ole voimassa olevaa vesilain mukaista lupaa.

Virtaankosken Voima Oy on toimittanut Itä-Suomen aluehallintovirastoon 7.10.2010 neljä eri hakemusta, joissa se on pyytänyt aluehallintovirastoa vahvistamaan Vanhan myllyn voimalalle, Virtaankosken padolle, Pyötiäisen myllyn voimalalle ja Tainion myllyn voimalalle kullekin erikseen omat luvat ja määräykset, muun muassa nykyisen käytön mukaiset virtaama- ja vedenkorkeusarvot. *Etelä-Suomen aluehallintovirasto* on 23.1.2012 antamallaan päätöksellä nro 12/2012/2 jättänyt asian käsittelyn sikseen, koska Virtaankosken Voima Oy ei ollut aluehallintoviraston velvoittamana toimittanut aluehallintoviraston käsiteltäväksi asianmukaista hakemusta luvan saamiseksi Virtaan voimalaitokselle. Päätöksen perustelujen mukaan Virtaankosken Voima Oy:n hakemus ei vastaa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä lainvoimaiseksi tulleella päätöksellä asetettua velvoitetta vesilain (264/1961) mukaisen luvan hakemisesta nykyiselle voimalaitokselle eikä se sisällä vesilain (264/1961) 16 luvun 1 §:n 2 momentissa edellytettyä tarvittavaa suunnitelmaa ja selvitystä yrityksen vaikutuksista siten kuin asetuksella on tarkemmin säädetty.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 15.6.2012 Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (jäljempänä ELY-keskus) hakemuksesta päätöksellään 15.6.2012 nro 143/2012/2 määrännyt Virtaankosken Voima Oy:n Virtaan voimalaitoksen toiminnan keskeytettäväksi ELY-keskuksen toimesta 15.8.2012 mennessä siihen saakka, kunnes laitoksella on lainvoimainen lupa. Toiminta on keskeytettävä, vaikka aluehallintoviraston päätökseen haettaisiinkin muutosta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää. Lisäksi voimalaitoksen toiminnan keskeyttämisestä ei saa aiheutua vesistöissä tulvan vaaraa tai yleistä vedenvähyyttä. Nykyisen käytännön mukaiset virtaamat ja vedenkorkeudet tulee säilyttää sääntelemällä tulevaa vesimäärää virran poikki kulkevan patorakenteen aukkojen avulla.

Vaasan hallinto-oikeus on 15.5.2013 päätöksellään nro 13/0115/1 hylännyt Virtaankosken Voima Oy:n aluehallintoviraston päätöksestä tekemän valituksen.

Korkein hallinto-oikeus on 17.4.2014 antamallaan päätöksellä taltionumero 1359 pysyttänyt hallinto-oikeuden päätöksen.

Valituksenalainen päätös 7.12.2017

Aluehallintovirasto on myöntänyt Virtaankosken Voima Oy:lle luvan Virtaan voimalaitoksen pysyttämiseen ja käyttöön Tainionvirran Virtaankoskessa Sysmän kunnassa hakemuksen mukaisesti hakemukseen liitetyn 3.2.2016 päivätyn asemapiirustuksen 310 A Mk 1:200 osoittamassa paikassa. Lupa koskee Virtaan voimalaitoskokonaisuutta, joka muodostuu joen vastakkaisilla rannoilla olevista vanhasta voimalaitoksesta eli myllystä, uudesta voimalaitoksesta ja virran poikki kulkevasta padosta sekä alakanavasta ja tulvakanavasta.

Aluehallintovirasto on myöntänyt Virtaankosken Voima Oy:lle oikeuden lunastaa hanketta varten tarvittavat, päätöksen liitteenä 1 olevasta karttapiirroksesta 340 B ilmenevät osat järjestäytymättömien osakaskuntien alueista 781-422-876-1 (noin 800 m²) ja 781-413-876-1 (noin 240 m²). Aluehallintovirasto on määrännyt Virtaankosken Voima Oy:n maksamaan korvauksena myönnetystä lunastusoikeudesta lupamääräyksestä 7 ilmenevät korvaukset.

Hankkeesta kalakannoille aiheutuvan vahingon ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi on luvan saajalle asetettu lupamääräyksistä 4, 5 ja 6 ilmenevät kalatalousvelvoitteet.

Hankkeesta ei ole ennalta arvioitu aiheutuvan muuta vesilain mukaan korvattavaa edunmenetystä.

Luvan saajan on noudatettava vesilain säännöksiä ja seuraavia määräyksiä.

Rakenteet ja niiden käyttö

1. Pysytettävän Virtaan voimalaitoskokonaisuuden rakenteet ovat 4.11.2015 päivätyn piirroksen Virtaankosken voima, vasemmanpuoleinen voimalaitos (mittakaava 1:100) ja 30.5.2016 päivätyn piirroksen Virtaan voimalaitos, oikea puoli (mittakaava 1:250) sekä 28.11.2016 päivätyn piirroksen Virtaankosken voimalan patoaukot (mittakaava 1:250) mukaiset.

Vanhan myllyn voimalaan johtavan aukon leveys on 3 860 mm ja kynnyskorkeus N₆₀ +80,06 m. Pysytettävän uuden myllyn voimalaan vesi johdetaan kahdesta aukosta, joiden leveydet ovat vasemmalta lukien 3 940 mm ja 5 000 mm. Näiden aukkojen kynnyskorkeus on N₆₀ +80,01 m. Kalojen joutuminen voimalaitoksen turbiineihin on estettävä tarkoitukseen sopivilla välppärakenteilla tai muilla rakenteilla.

Pysytettävän Tainionvirran ylittävän voimalaitoskokonaisuuden pituus on noin 62 m. Padon harja on tasolla N₆₀ +82,44 m. Tulva-aukkojen leveydet ja kynnyskorkeudet vasemmalta oikealle ovat 1 850 mm ja N₆₀+79,87 m, 2 820 mm ja N₆₀ +80,79 m, 1 790 mm ja N₆₀ +79,85 m, 3 960 mm ja N₆₀ +80,34 m sekä 2 370 mm ja N₆₀ +80,30 m.

2. Vedenkorkeus Virtaankosken padolla ei saa ylittää korkeutta N₆₀ +82,15 m eikä alittaa korkeutta N₆₀ +81,71 m. Vedenpinnan ollessa korkeudella N₆₀ +82,15 m on tulva-aukkojen oltava avattuina. Vedenpinnan laskiessa alle tason N₆₀ +81,71 m on patoaukkojen ja turbiinien oltava suljettuina.

Lisäksi juoksutus on järjestettävä kulloinkin vallitseva vesitilanne huomioon ottaen niin, että juoksutusmuutoksista aiheutuva veden korkeuksien vaihtelu ylä- ja alapuolisessa vesistöissä on mahdollisimman vähäinen.

Kunnossapito

3. Luvan saajan on huolehdittava rakenteiden ja niihin kuuluvien laitteiden kunnossapidosta asianmukaisesti.

Luvan saajan on varmistuttava siitä, että padon sulkulaitteita voidaan käyttää aina tarpeen vaatiessa ja juoksutukset pystytään hoitamaan kaikissa tilanteissa.

Kalataloudellisten vahinkojen estäminen

4. Luvan saajan on rakennettava Virtaan voimalaitoksen padon ohittava kalatie ja johdettava siihen tarvittava vesimäärä. Hakemus ja suunnitelma kalatien rakentamisesta on toimitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastolle kuuden kuukauden kuluessa aluehallintoviraston päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Aluehallintovirasto antaa kalatietä koskevan ratkaisun yhteydessä asiasta tarkemmat lupamääräykset.

Voimalaitosta ei saa ottaa käyttöön, ennen kuin kalatie on valmistunut ja seurannassa todettu toimivaksi.

5. Luvan saajan on maksettava aluehallintoviraston päätöksen lainvoimaiseksi tulovuodesta alkaen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle kalatalousmaksua 5.000 euroa. Kalatalousmaksu tulee käyttää Virtaankosken voimalaitoksen vaikutusalueella kala- ja rapukantojen hoitoon, kalojen elinympäristöjen kunnostuksiin, kalastusmahdollisuuksien parantamiseen tai muihin alueen kalastoa ja kalastusta sekä rapukantaa ja ravustusta parantaviin toimenpiteisiin. Maksua voidaan käyttää myös toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä niiden tuloksellisuuden seurantaan sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

Luvan saajan on kahden vuoden kuluessa kalatien käyttöönotosta toimitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastolle kalatalousmaksun tarkistamista koskeva hakemus. Hakemukseen on liitettävä selvitys kalatien toiminnasta ja esitys mahdolliseksi kalatalousmaksuksi tai sen poistamiseksi.

6. Luvan saajan on aluehallintoviraston päätöksen lainvoimaiseksi tulovuodesta alkaen istutettava Tainionvirtaan vuosittain 1 000 kpl 3-vuotiasta keskimitaltaan yli 0,30 m:n pituisia rasvaeväleikattua järvitaimenta Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymällä tavalla. Istutettavaa lajia ja istukkaiden kokoa voidaan muuttaa siten, että istutuksen arvo ei muutu eikä vaikuttavuus vähene. Kalatalousveloitteen toteuttamissuunnitelma, joka sisältää muun muassa istukkaiden kantaa ja hankintapaikkaa koskevat tiedot sekä istutuspaikat, -ajat ja vastaanottajien yhteystiedot, tulee toimittaa Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksyttäväksi kolmen kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Korvaukset

6. Luvan saajan on maksettava yhteiset alueet omistaville järjestäytymättömille osakaskunnille oikeudesta lunastaa omaksi voimalaitoksen käyttöä varten tarpeelliset alueet seuraavat kertakaikkiset korvaukset.

Kiinteistön 761-422-876-1 maa-alueesta (724 m²) korvaus on 2 172 euroa ja vesialueesta (76 m²) 152 euroa.

Kiinteistön 781-413-876-1 maa-alueesta (202 m²) korvaus on 606 euroa ja vesialueesta (38 m²) 76 euroa.

Korvaukset on maksettava viimeistään vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Korvauksille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa eräpäivästä lukien. Viivästyskoron määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain mukainen viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

7. Jos hankkeesta aiheutuu edunmenetyks, jota lupaa myönnettäessä ei ole ennakoitu ja josta luvan saaja on vesilain säännösten mukaisesti vastuussa, eikä asiasta sovita, voidaan edunmenetyksestä vaatia tämän ratkaisun estämättä korvausta hakemuksella aluehallintovirastossa.

Tarkkailu

8. Voimalaitoksen käyttämisestä on pidettävä päiväkirjaa, johon on kirjattava koneiston tai koneistojen käynnistys- ja pysäytysajankohdat, juoksetun veden ja tuotetun energian määrät sekä käyttöhäiriöt, huollot ja poikkeustilanteet. Kirjanpito on säilytettävä ja yhteenveto siitä on toimitettava vuosittain Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sen edellyttämällä tavalla.

9. Luvan saajan on tarkkailtava hankkeen vaikutuksia Tainionvirran ja vähintään viiden vuoden ajan Nuoramoisjärven veden korkeuteen Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymän tarkkailusuunnitelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kolme kuukautta ennen tarkkailun aloittamista. Tarkkailu on aloitettava ennen toiminnan aloittamista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tarvittaessa muuttaa tarkkailusuunnitelmaa.

Veden korkeuden tarkkailu voimalaitoksella ja Nuoramoisjärvellä tulee suorittaa jatkuvatoimisella hydrologisella asemalla. Padon yläpuolelle on yleisön saataville asennettava mitta-asteikko, johon on merkitty ylin sallittu veden korkeus.

Tarkkailun tulokset on toimitettava Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja lähetettävä tiedoksi Pohjois-Savon ja Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

10. Luvan saajan on tarkkailtava hankkeen vaikutuksia kalatalouteen Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaisen hyväksymän tarkkailusuunnitelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma on toimitettava kalatalousviranomaiselle kolme kuukautta ennen tarkkailun aloittamista.

mista. Tarkkailu on aloitettava ennen toiminnan aloittamista. Kalatalousviranomaisen voi tarvittaessa muuttaa tarkkailusuunnitelmaa. Kalataloustarkkailua on jatkettava kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla vähintään niin kauan kuin kalatalousmaksu on voimassa, minkä jälkeen luvan saaja voi tehdä uuden esityksen tarkkailusuunnitelmaksi.

Tarkkailun tulokset on toimitettava Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle ja annettava tiedoksi Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Ilmoitukset

11. Voimalaitoksen käyttöönotosta on 60 päivän kuluessa ilmoitettava kirjallisesti aluehallintovirastolle, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle, Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousviranomaiselle, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen patoturvallisuusviranomaiselle ja Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Aluehallintoviraston päätöksen perustelut

Luvan tarve

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen 7.4.2010 T 742 perusteluissa todetaan, että ”Nykyinen voimalaitoskokonaisuus rakentuu joen vastakkaisilla rannoilla olevista vanhasta voimalaitoksesta eli myllystä ja uudesta voimalarakennuksesta sekä virran poikki kulkevasta suorasta padosta. Kuvernöörin päätös vuodelta 1863 ei sisällä sellaisia määräyksiä, joihin patoon ja voimalaitokseen myöhemmin tehtyjen muutosten vaikutusta vesioloihin voitaisiin yksiselitteisesti verrata. Asiakirjoista saatavan selvityksen perusteella voimalaitoskokonaisuuden rakennetta ja kosken patoamista on vuonna 1890 pidetyn katselmuksen jälkeen muutettu vesioloihin vaikuttavalla tavalla. Nykyiset patorakennelmat eivät vastaa vuoden 1863 lupaa eivätkä myöskään 1800–1900-lukujen vaihteessa alueella vallinnutta tosiasiallista tilannetta.

Muutoksiin olisi tullut vesioikeuslain 1 luvun 19 ja 20 § huomioon ottaen hankkia vesioikeudellinen lupa, eikä tilannetta ole arvioitava toisin myöskään vesilain 2 luvun 2 §:n 1 ja 3 momentin ja 3 luvun 2 §:n 1 momentin kannalta.”

Luvan myöntämisen edellytykset

Hankkeen tarkoitus ja nykytilanne

Virtaan voimalaitos on tarpeen energiantuotantoa varten. Hankkeen tarkoituksena on laillistaa nykyinen Tainionvirrassa ja Virtaan voimalaitoksen alueella vallitseva tilanne sekä ottaa käyttöön tällä hetkellä tuottamaton voimalaitos. Voimalaitoksella on kaksi turbiinigeneraattoria, joiden yhteenlaskettu teho on noin 400 kW. Voimalaitoksen keskimääräinen pudotuskorkeus on 3,54 m. Vedenpinta voimalaitoksen padon yläpuolella on pidetty noin tasolla N60 +82,09 m ja padon alapuolella vedenpinta seuraa lähes Päijänteen vedenpintaa. Voimalaitoskokonaisuus on ollut nykyisessä muodossaan vuosikymmeniä ja

voimalaitos on muodostunut osaksi kulttuurimaisemaa. Virtaan padon ja voimalaitoksen johdosta vedenpinta Tainionvirrassa Virtaan padolta Kaartin virralle asti on pysynyt vakiintuneessa korkeudessa ympäri vuoden. Hankkeella ei muuteta edellä mainittua tilannetta. Hanke ei myöskään vaikuta vallitseviin virtaamaolosuhteisiin, kun padolla ei pystytä juurikaan säännöstelemään yläpuolista vesistöä. Padolta juoksetetaan yläpuolisesta vesistöstä tuleva tulovirtaama. Arvioitu keskivirtaama on 14,5 m³/s.

Voimalaitoksesta ja sen padosta aiheutuu nykyisellään haittaa muun muassa kalataloudelle kalankulun estymisenä ja virtakutuisten kalojen lisääntymisaluiden tuhoutumisena sekä virkistyskäytölle Virtaan padon katkaistaessa Tainionvirrassa olevan venereitin. Tilanne on kuitenkin alueella vakiintunut eikä luonnontilaa voida kokonaisuudessaan palauttaa entiselleen.

Hanke ei ole alueella voimassa olevien kaavojen vastainen.

Voimalaitoksen purkaminen edellyttäisi vesilain 2 luvun 9 §:n nojalla aluehallintoviraston lupaa. Voimalaitospadon purkaminen tasolle ennen uoman sulkemista aiheuttaisi kuivana aikana veden vähyyttä Virtaan padon yläpuolisella jokiosuudella. Vedenpinta vaihtelisi nykyistä enemmän Tainionvirrassa ja rantaviiva vetäytyisi kuivina kausina. Kuivimpina kausina rantakiinteistöjen laiturit jäisivät kuivalle maalle. Padon poistaminen saattaisi siten aiheuttaa huomattavia menetyksiä sekä yleiselle että yksityiselle edulle.

Hankkeen hyödyt

Virtaan voimalaitos tuottaa energiaa 2 500 MWh vuodessa. Voimalaitoksen vesivoimatuotannon vuotuinen arvo on siten vesilain 8 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla laskettuna noin 1 800 000 € (2 500 MWh/v x 36,32 €/MWh x 20 v = 1 816 000 €).

Tuotannon arvosta on vähennettävä tulevaan kalatiehen johdettavan vesimäärän tuottaman sähkön arvo, joka voidaan arvioida vasta kalatien rakentamisesta annettavassa päätöksessä.

Edunmenetykset

Koska Virtaankosken voimalaitos ja sen patorakenteet ovat olemassa, ei hankkeesta aiheudu rakentamisaikaista haittaa kuten veden samentumista tai vedenalaista melua. Voimalaitoksen pato vaikuttaa kuitenkin Tainionvirran kalatalouteen haitallisesti heikentämällä taimenen ja muiden virtakutuisten kalojen lisääntymisalueita, poikastuotantoa ja ravinnontuotanto-olosuhteita. Väylän sulkeminen estää vaelluskalojen, kuten uhanalaisen järvitaimenen ja mahdollisesti myös vaellussiian vaelluksen Tainionvirran yläosan lisääntymisalueille. Yhdessä Nuoramoistenkosken padon kanssa pato on merkittävästi vaikuttanut Sysmän reitin vaeltavan taimenen poikastuotannon vähentymiseen. Hankkeen kalataloudellinen haitta kohdistuu kalankulun estymiseen sekä virtakutuisten kalojen lisääntymisaluiden tuhoutumiseen.

Asiakirjoista ei riittävästi selviä, milloin pato on rakennettu, eikä sen aiheuttamien menetysten rahallista arvoa voida luotettavasti selvittää. Mahdollisten

virkestyskäyttöhaittojen arvoa ei myöskään ole mahdollista arvioida asiakirjaselvitysten perusteella.

Kalatiestrategia ja vesienhoitosuunnitelma

Valtioneuvoston periaatepäätöksen 8.3.2012 mukainen ”Kansallinen kalatiestrategia” tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tämä mahdollistuu kestävimällä tavalla vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Tainionvirta on yksi kalatiestrategian lohikalojen luonnonkierron palauttamisen kärkikohteista, jossa tavoitteena on järvi- tai veden pääsyn mahdollistaminen Sysmän reitin keski- ja yläjuoksulle. Tainionvirran alaosalla on kaksi nousuestettä: Virtaankoski ja Nuoramoistenkoski.

Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman vuosiksi 2016–2021 mukaan Tainionvirran hydrologismorfologinen muuttuneisuusluokka on joessa olevista rakenteista ja vaellusesteistä johtuen välttävä ja kalaston tila on tyydyttävä. Tainionvirran voimakkaasti muutettu -status on poistettu vesienhoidon toisella suunnittelukaudella, koska Tainionvirran kohdalla vesienhoidon tavoitteita tukevin keinoin on saavutettavissa myös joen kalaston osalta hyvä ekologinen tila. Tämä edellyttää muun muassa kalateiden rakentamista voimalaitospatoihin ja vaellusyhteyden palauttamista jokeen. Myös Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2016–2021 on esitetty Tainionvirralle kalankulkua helpottavien toimenpiteiden suunnittelua ja toteuttamista.

Kalatievelvoite

Tainionvirta on ollut yksi Päijänteen järvi- tai veden keskeisistä lisääntymisalueilista. Vaeltavan luonnonvaraisen Päijänteen järvi- tai veden kanta on erittäin heikko, ja sen tilaa ovat heikentäneet erityisesti koskien perkaukset huonontamalla kutu- ja poikastuotantoalueita sekä padot estämällä vaeltavan taimenen nousun ja tuhoamalla patojen yläaltaan alle jäävät kosket. Virtaan voimalaitospadon alapuolella on havaittu vielä joitakin vuosia sitten yksittäisiä kudulle pyrkiviä emotaimenia, mutta mitä ilmeisemmin Sysmän reitin taimenen kanta on lähes sukupuutossa ja siihen on mahdollisesti sekoittunut istutettujen, vierasta kantaa olevien kalojen perimää. Joessa lisääntyneen virtakutuiseen vaellussiikekannan nykyistä tilaa ei tunneta, mutta mitä ilmeisemmin se on hävinnyt tai on yhtä uhanalainen kuin taimenkanta.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on kalojen vaellusyhteyden palauttaminen jokeen rakentamalla voimalaitospatoon kalatie ja johtamalla siihen kalatien toiminnan turvaamiseksi vaadittava vesimäärä. Kalatien rakentamisella turvataan kalaston elinolosuhteita ja mahdollistetaan taimenen lisääntyminen sekä taimenten ja muiden kalojen ja vesieliöiden vaeltaminen Päijänteeltä Tainionvirtaan. Voimalaitos voidaan ottaa käyttöön vasta kun kalatie on seurannassa todettu toimivaksi.

Hakemuksessa esitetty suunnitelma kalatien rakentamiseksi on niin puutteellinen, ettei sen perusteella voida kalatietä rakentaa. Luvan saaja on velvoitettu toimittamaan hakemus ja suunnitelma kalatien rakentamisesta lupamääräyksen 4 mukaisesti.

Kalatalousmaksu

Kalatalousmaksulla voidaan kompensoida sitä haittaa, joka syntyy, kun patorakennelmalla estetään kalojen kulku Tainionvirrassa. Kalatalousmaksun suuruutta määrättäessä on otettu huomioon patorakennelmasta vesistössä ilmenevien vaikutusten laajuus sekä vesistön kalataloudellinen arvo.

Aluehallintovirasto on ottanut huomioon, että Virtaankoski ei ole ainoa kalojen kulkua Tainionvirrassa estävä rakenne. Näin ollen kalatalousviranomaisen lausunnossa esitettyä vahinkolaskelmaa ei voida sellaisenaan käyttää kalataloudellisten menetysten laskemisessa. Lähes kaikki virtavesien kalataloudelliset kunnostukset ja virtakutuisten kalojen lisääntymisalueet Tainionvirralla sijoittuvat toisena nousuesteenä toimivalta Nuoramoisten padolta ylävirtaan. Luvan saaja on määrätty maksamaan vuosittainen kalatalousmaksu. Luvan saajan on kahden vuoden kuluessa kalatien käyttöönotosta toimitettava aluehallintovirastolle kalatalousmaksun tarkistamista koskeva hakemus, jolloin kalatalousmaksun tarpeellisuus ja suuruus voidaan tarkistaa.

Istutusvelvoite

Pato ja voimalaitosrakenteet ja niiden aiheuttamat luonnontilan muutokset estävät kalojen lisääntymisen ja aiheuttavat vuosittain haittaa kalakannoille ja kalastukselle. Aluehallintovirasto pitää kalatalousviranomaisen esittämää arviota menetetyistä Virtaankosken poikastuotantoalueesta (noin 1 ha) kyllin luotettavana, vaikka varmaa tietoa alueen luonnontilaisesta laajuudesta on mahdollista saada. Aluehallintovirasto katsoo, että 1 000 kpl:n 3-vuotiaan järvitaimenen vuotuinen istutusvelvoite vastaa sitä kalataloudellista arvoa, joka syntyisi vuosittain patoamisen vuoksi menetetyllä Virtaankosken poikastuotantoalueella.

Tarkkailuvelvoite

Virtaankosken juoksutuksilla on todennäköisesti vaikutusta Nuoramoisjärven vedenpintaan ja hankkeen veden korkeuden tarkkailu on siksi ulotettu myös Nuoramoisjärvelle. Kalataloudellinen tarkkailu on tarpeen rakennettavan kalatien toiminnan ja muiden kalatalousvaikutusten selvittämiseksi. Tarkkailuvelvoitetta määrättäessä on lisäksi otettu huomioon, mitä Hämeen vesienhoitosuunnitelman seurantaohjelmassa on pidetty tarpeellisena seurannan järjestämiseksi.

Oikeus hankkeessa käytettävään vesivoimaan

Virtaankosken Voima Oy:n omistamilla kiinteistöillä Myllynpuoli (781-413-1-26), Sillankorva (781-417-3-143) ja Sähkölaitos (781-422-1-84) on yhteensä omistuksessaan Virtaankosken koskivoima kokonaisuudessaan. Siten hakijalla on omistajana oikeus hankkeessa käytettävään vesivoimaan.

Lunastus

Hakijan omistamilla kiinteistöillä on osuudet siihen yhteiseen alueeseen 781-413-876-1, jolla voimalaitosrakennus sijaitsee. Kiinteistön Voimatalo (781-413-1-97) osuus on 0,0008/2,875 ja kiinteistön Myllynpuoli (781-413- 1-26)

osuus on 0,0002/2,875 eli niiden yhteenlaskettu osuus on 0,001/2,875. Yhteisen alueen pinta-alan ollessa 2 874,8 ha vastaa kiinteistöjen osuus noin yhden hehtaarin aluetta. Hakijan omistaman kiinteistön Sähkölaitos (781-422-1-84) osuus yhteisestä vesialueesta 781-422-876-1 on 0,000210/1,00000. Vesialueen ollessa 301,5 ha:n suuruinen vastaa kiinteistön osuus siitä noin 633 m²:n aluetta. Kiinteistöjen yhteisalueosuuksiin perustuvat edellytykset lunastusoikeuden myöntämiselle ovat olemassa, kun osuudet ylittävät niiden suhteellisen osan yhteisen alueen pinta-alasta.

Hanketta varten tarvittava oikeus lunastaa voimalaitosta varten omaksi noin 800 m²:n suuruinen osa kiinteistöön 761-422-876-1 kuuluvasta alueesta ja noin 240 m²:n suuruinen osa kiinteistöön 781-413-876-1 kuuluvasta alueesta voidaan myöntää vesilain 8 luvun 4 §:n sekä 2 luvun 12 §:n ja 13 §:n 1 momentin nojalla.

Lunastettavat alueet sijaitsevat sillä tavalla yhteisen alueen 781-422-876-1 voimalaitosalueella ja sen tulvakanavan reunoilla, että niiden muu kuin voimalaitoskäyttö ei ole turvallisuussyistä mahdollista. Yhteisen alueen 781-413-876-1 puolella lunastusoikeus koskee lähes kokonaisuudessaan aluetta, jolla uudempi, vasemmanpuoleinen voimalaitos sijaitsee.

Myönnetystä lunastusoikeudesta aiheutuu vesilain mukaan korvattavaa edunmenetystä kyseiset kiinteistöt omistaville järjestäytymättömille osakaskunnille. Edunmenetys on arvioitu seuraavasti:

Aluehallintovirasto on katsonut korvauksen 2 €/m² vastaavan alueen täyttä arvoa. Maa-alueiden korvauksen osalta on otettu huomioon vesilain edellyttämä puolitoistakertaisuus. Kiinteistön 761-422-876-1 pinta-alasta on maa-alueetta 724 m² ja vesialuetta (padon alue) 76 m². Korvaus on vesialueesta 152 euroa ja maa-alueesta 2 172 euroa. Kiinteistön 781-413-876-1 pinta-alasta maa-alueetta on 202 m² ja vesialuetta (padon alue) 38 m² eli korvaus on vesialueesta 76 euroa ja maa-alueesta 606 euroa.

Intressivertailu

Kun otetaan huomioon edellä selostetulla tavalla voimalaitosalueen vakiintunut tila ja hankkeesta aiheutuvien vahinkojen ehkäisemiseen ja vähentämiseen nyt määrätyt kalatalousvelvoitteet ja kalatalousmaksu, hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Aluehallintoviraston päätöksessään soveltamat säännökset

Vesilain (587/2011) 2 luvun 12 ja 13 §, 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2) kohta, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 14 ja 18 §, 8 luvun 2 ja 4 §, 11 luvun 21 § sekä 13 luvun 5, 6, 7, 9, 11, 16 ja 17 §
 Patoturvallisuuslain (494/2009) 15 ja 16 §

Käsittelymaksu ja sen määräytyminen

Käsittelymaksu on 34.160 euroa.

Lasku lähetetään erikseen Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta.

Käsittelymaksu määräytyy aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2014 ja 2015 annetun valtioneuvoston asetuksen (1092/2013) ja sen liitteenä olevan maksutaulukon mukaisesti. Maksutaulukon mukaan voimalaitoslupaa, johon ei liity yläpuolisen järivialtaan säännöstelyä, koskevan hakemuksen käsittelystä perittävän maksun suuruus on 34.160 euroa.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Virtaankosken Voima Oy on esittänyt seuraavat vaatimukset aluehallintoviraston päätöstä koskien:

1. Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksen kalatalousvelvoitteita koskevat lupaehdot 4, 5 ja 6 on kumottava vesilain 3 luvun 14 §:n vastaisina kokonaisuudessaan. Kyseiset lupaehdot voidaan korvata hakijan hakemuksessaan esittämän kaltaisella lupaehdolla, joka kuuluu seuraavasti:

”Mikäli vastaisuudessa katsottaisiin tarpeelliseksi kalan kulun turvaamiseksi rakentaa kalatie ja mikäli voidaan osoittaa kalatiehankkeen kalataloudellisten hyötyjen ylittävän kalatiehankkeen kustannukset, tulee luvan saajan sallia kalatien rakentaminen koskeen ja patoon.

Luvan saajan on luovutettava korvausta vastaan kalatiehen enintään 0,4 m³/s kalan nousuaikaan. Luvan saajan tulee sallia kalatiehen enintään 0,4 m³/s juoksumäärä kalan nousuaikaan enintään kolmen kuukauden ajan vuodessa ja muina aikoina kalatien vesittämiseen, mikäli tarpeellista ja mahdollista, enintään 0,1 m³/s. Kalatiet voidaan pitää suljettuina 16.11.-14.5. välisenä aikana.”

2. Tarkkailuvelvoitteita koskevat lupaehdot 9 ja 10 on kumottava kokonaisuudessaan. Nuoramoisjärveä koskevaa tarkkailuvelvoitetta ei voida muutenkaan asettaa, koska hankkeen vaikutukset eivät ulotu sinne asti. Kalataloudellinen tarkkailuvelvoite ei taas ole mahdollinen, koska hakijalle ei voida asettaa vaatimuksen 1 mukaisesti kalatalousvelvoitteita. Lisäksi tarkkailuvelvoite 8 on muutettava kuulumaan seuraavasti:

”Voimalaitoksen käyttämisestä on pidettävä päiväkirjaa, johon on kirjattava veden padotuskorkeus ja juoksetun veden määrä. Yhteenvedo siitä on toimitettava vuosittain Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle yhteisesti sovittavalla tavalla.”

3. Aluehallintoviraston määräämää luvan käsittelymaksua on muutettava siten, että sen perusarvona käytetään asetuksen (1092/2013) maksuluokkakohtaa ”mylly tai alle yhden megawatin pienvoimala (15-30 htp) 9040 euroa”. Koska lupahakemuksen käsittelyn työmäärä ei ole voinut vastata täysin uuden voimalaitoksen luvan mukaista työmäärää, on edellä mainittua perusarvoa alennettava saman asetuksen perusteella ensisijaisesti 50 % tai toissijaisesti vähintään 35 %.

4. Hakijalle on myönnettävä mahdollisimman pikaisesti oikeus ottaa voimalai-

tos käyttöön välittömästi, vaikka lupapäätös ei ole lainvoimainen. Voimalaitoksen käytössä tulisi myös määrätä noudatettavaksi lainvoimaa vailla olevan lupapäätöksen vedenkorkeuksia koskevaa lupaehtoa 2.

5. Aluehallintovirasto on velvoitettava korvaamaan hakijalle tästä valituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut hallintolainkäyttölain 74 §:n perusteella täysimääräisesti laillisine korkoineen. Erittely kustannuksista esitetään vastaselitysvaiheessa.

Perusteluina Virtaankosken Voima Oy on viitannut aluehallintovirastolle esittämänsä aineistoon hakemuksen käsittelyn yhteydessä ja esittänyt lisäksi seuraavaa:

Vaatimusta 1 perustellaan muun ohella siten, että aluehallintoviraston päätöksessä on päädytty käyttämään kaikkia vesilain 3 luvun 14 §:n mahdollistamia kalatalousvelvoitteita eli hakea lupaa kalatielle ja toteuttaa se, maksaa kalatalousmaksua ja toteuttaa istutusvelvoite. Tainionvirtaa ei ole kuitenkaan laittomasti suljettu hakijan omistamilla voimalaitosrakenteilla. Lupahakemuksen täydennykseen liitetyt valokuvat 1900-luvun alusta osoittavat, että koko joki on ollut tuolloin jo padottuna, eikä vapaana virtaavaa valtavyylää ole enää ollut.

Hakija tulkitsee korkeimman hallinto-oikeuden 7.4.2010 päätöstä taltio 742 siten, että koko virran patoaminen on aikoinaan tehty laillisesti, mutta patorakennelmiin ja voimalaitoksiin tämän jälkeen tehdyt muutokset vaativat uuden luvan, mihin myös kyseisen päätöksen perusteluissa mainitut vesioikeuslain ja vesilain lainkohdat viittaavat. Vastaava asia on todettu myös aluehallintoviraston päätöksen perusteluissa.

Vuoden 1890 katselmuspöytäkirjassa, johon myös edellä mainitussa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä viitataan, on yksiselitteisesti todettu Virtaankoskessa olevilla myllyillä olleen oikeus sulkea koko vesiuoma. Samoin alueen uittosäännöissä (muun muassa Keisarillisen Suomen Senaatin 20.11.1891 antamassa päätöksessä No:1894/57) todetaan selkeästi, että Virtaankosken patoaminen kokonaisuudessaan on tapahtunut lain mukaisesti. Kyseiset asiakirjat toimitettiin aluehallintovirastoon, mutta niitä ei ollut käytävissä korkeimman hallinto-oikeuden antaessa ratkaisunsa vuonna 2010.

Hakija on ostanut hyvässä uskossa toimivan vesivoimalaitoskokonaisuuden kiinteistöineen hyvin merkittävältä energia-alan yhtiöltä Vattenfall Oy:ltä, jonka ammattitaitoa esimerkiksi voimalaitoksen asianmukaisen lupatilanteen tarkistamisen osalta sillä ei ole ollut mitään syytä epäillä.

Alueen historia huomioon ottaen on selvää, ettei Virtaankoskea ole voitu yli sata vuotta sitten 1800-luvulla padota luvattomasti ilman, että joku olisi siihen reagoinut ennen kuin valvontaviranomaiset nytemmin ovat havainneet luvan puuttumisen arkistoista ja reagoineet tilanteeseen voidakseen määrätä voimalaitokselle lisävelvoitteita, jotka kuuluisivat ennemminkin yhteiskunnan kuin voimalaitoksen vastuulle. Tuolloin 1800-luvun agraariyhteiskunnassa kosken merkitys voiman tuottajana verrattuna kalastukselliseen intressiin tai vaikkapa puutavaran uittomahdollisuuteen on ollut erittäin paljon suurempi kuin tänä päivänä, joten luvaton kosken patoaminen olisi varmuudella estetty jo tuolloin.

Yli sata vuotta kestäneen vallitsevan tilanteen seurauksena alueen eliöstö on asettunut nykyiseen muotoonsa. Tehdyissä koekalastuksissa ei ole tavattu vaeltavia kalakantoja. Aluehallintovirasto on lupapäätöksessään todennut Virtaankoskesta käytännössä kokonaan puuttuvan vaelluskalakannan, mutta tästä huolimatta asettanut hakijalle muun muassa kalatien rakentamisvelvoitteen muiden kalatalousvelvoitteiden lisäksi.

Tainionvirran kalataloudellisiin menetyksiin ovat merkittävästi vaikuttaneet Virtaankosken yläpuolella sijaitsevat padot merkittävimpana vain noin 3,5 kilometriä ylävirtaan Virtaankoskesta sijaitseva Nuoramoisten pato sekä kalastoon eniten vaikuttaneet oletettavasti pääosin puutavaran uiton tarpeisiin tehdyt perkaukset. Kalatalousvelvoitteita ei siten voi kohdistaa Virtaankosken Voima Oy:öön.

Koska Virtaankosken patoamisen ei voida katsoa tapahtuneen edellä esitetyin tavoin luvattomasti, ei tällä perusteella voida hakijalle myöskään määrätä uusia kalatalousvelvoitteita kuten sitä, että hakijan tulisi kustannuksellaan toteuttaa koskeen kalatie ja luovuttaa korvaukset sille tarvittava vesimäärä. Hakija ei vastusta kalatien rakentamista Virtaankoskeen, mutta yhtiön toteutettavaksi sitä ei voi määrätä. Hakija on kuitenkin noudattanut lupaviranomaisen kehoitusta ja täydentänyt hakemusta alustavalla kalatiesuunnitelmalla.

Virtaankosken Voima Oy:lle ei lain mukaan voida asettaa kalatien lisäksi muitakaan valituksenalaisen lupapäätöksen mukaisia kalatalousvelvoitteita. Näin ollen lupamääräykset 4, 5, 6 ja 10 on valituksessa vaadittu tavoin kumottava.

Vaatimusta 2 perustellaan lupaehdon 8 osalta siten, että se on lainvastainen jo sillä perusteella, että se jättää koko lupamääräyksen sisällön puutteelliseksi ja epämääräiseksi. Luvansaajalle ei muutenkaan tule määrätä vesilain ulkopuolisia velvoitteita kuten esimerkiksi irtaimiston huollon raportointia viranomaiselle. Luvan sisältöä ei tule myöskään jättää Hämeen ELY-keskuksen myöhemmin määrittelemien ehtojen ja määräysten varaan.

Vaatimusta 2 perustellaan lupaehdon 9 osalta siten, että se on lainvastainen jo sillä perusteella, että se jättää koko lupamääräyksen sisällön puutteelliseksi ja epämääräiseksi, koska sen sisällön määrittäminen on jätetty Hämeen ELY-keskuksen erillisen tarkkailusuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen varaan. Valituksenalaisessa lupapäätöksessä hakijan tarkkailuvelvoite koskee myös Nuoramoisjärven pinnan seurantaan. Tarkkailuvelvoite perustuu Hämeen ELY-keskuksen lausuntoon, missä vaatimus perustuu Nuoramoisjärven mitaustarpeen yksittäiseen vikatilanteeseen Virtaan padolla tammikuussa 2014, jolloin veden pinta padolla nousi yli hätäylikorkeuden $N_{60} + 82,26$. Ylitys johtui laitoksen automaatiojärjestelmän teknisestä viasta, mikä on myös aikanaan raportoitu valvovalle viranomaiselle. On ilmeistä, että vedenpinnan kääntyminen laskuun 10.1.2014 johtui ennen kaikkea säätyypin muutoksesta eikä padolla tehdystä juoksutuksen muutoksesta. Virtaan padolle haettu ylin veden pinnan korkeus on $N_{60} + 82,15$. Nuoramoisjärven pinta on aina, lukuun ottamatta poikkeuksellisen kuivia aikoja, tämän pinnan yläpuolella. Korkeusero estää näin ollen padon käytön järven pinnan säännöstelyyn. Haitalliset vedenkorkeudet Nuoramoisjärvellä aiheutuvat padotuksesta joen ahtaissa kohdissa

voimalan ja järven välillä. Järven tulovirtaaman ollessa suuri joki ei pysty purkamaan tulovirtaamaa, vaikka vedenkorkeudet padolla ovat olleet vallitsevan käytännön, jota KHO on yhtiön velvoittanut noudattamaan, mukaiset.

Kalataloudelliset kunnostustoimenpiteet ovat mataloittaneet jokiuoman kaapeikkoja ja lisänneet padotusta, mistä johtuen Nuoramoisjärven pinnanvaihtelet ovat suurentuneet. Joulukuussa 2016 ELY-keskus on ilmoittanut Nuoramoisjärven pinnan alhaisesta tasosta ja pyytännyt pienentämään juokсутusta Virtaankosken padolla. Padolla vesi on kuitenkin ollut vallitsevan käytännön mukainen eli korossa $N_{60} + 82,06$, mutta kuitenkin niin lähellä haetun säännöstelyalueen ylärajaa, ettei juokсутusta ole voitu pienentää. Edellä esitetty osoittaa kiistatta sen, ettei haetuilla säännöstelyrajoilla voida säännöstellä Nuoramoisjärveä. Tulovirtaama Jääsjärvestä Nuoramoisjärveen ei ole luonnollinen, sillä järvien välillä on voimalaitospadolla säännöstelty, lähes Nuoramoisjärven kokoinen Joutsjärvi. Näin ollen tulovirtaama Nuoramoisjärveen vaihtelee padolta juokсутetun vesimäärän mukaan, mikä edelleen vaikuttaa suoraan alapuolisen järven pintaan. ELY-keskus viittaa toimittamassaan kirjeessä kuvaajaan, jonka aikajakso on vain vajaalta kahden vuoden ajalta 1.1.2015-1.12.2016. Tässä kuvaajassa on havaittavissa nopea nousu Nuoramoisjärvestä joulukuun alussa 2016 vaikka Jääsjärven pinta ei ole vastaavasti muuttunut. Kyseisenä ajanjaksona ei Virtaan padolla ole muutettu juokсутusta eli Nuoramoisjärvi ei suoraan seuraa Jääsjärveltä saatua mittausarvoa. Yksityiselle toimijalle ei voida asettaa veloitetta yleishyödyllisen tiedon mittaamisesta ja toimittamisesta viranomaisille. Lisäksi on huomattava, ettei Virtaankosken Voima Oy omista Nuoramoisjärvellä vesialueita tai järven ranta-alueita, jonne lupaehdon mukainen ”jatkuvatoiminen hydrologinen asema” voitaisiin edes sijoittaa.

Vaatimusta 2 perustellaan lupaehdon 10 osalta siten, että se on lainvastainen jo sillä edellä esitetyllä perusteella, että lupaehdon 9 tapaan se jättää koko lupamääräyksen sisällön puutteelliseksi ja epämääräiseksi, koska senkin sisällön määrittäminen on jätetty Pohjois-Savon ELY-keskuksen erillisen tarkkailusuunnitelman hyväksymistä koskevan päätöksen varaan. Lupaehto 10 kalataloudellisesta tarkkailusta on tarpeeton tilanteessa, jos valitusvaatimus kalatalousvelvoitteiden poistamisesta menestyy.

Vaatimusta 3 perustellaan siten, että valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun aluehallintoviraston maksuja koskevan valtioneuvoston asetuksen (1092/2013) maksutaulukon mukaan myllyn tai alle yhden megawatin pienvoimalan käsittelymaksun suurus on 9.040 euroa. Voimalaitoksia on todellisuudessa luvan mukaisessa laitoskokonaisuudessa kaksi ja niissä on yhteensä kolme turbiinia, jotka ovat yhteisteholtaan noin 600 kW. Näin ollen laitoksen teho jää reilusti alle maksutaulukon mukaisesta yhdestä megawatista. Tässä asiassa on kysymys luvan muuttamista koskevan hakemuksen käsittelystä, joten maksua tulee määrätä alennettavaksi ensisijaisen vaatimuksen mukaisesti 50 % oikeasta perusmaksusta eli 4.520 euroon. Tämän lupa-asian käsittely ei ole vaatinut yhtä paljon työtä lupaviranomaiselta kuin täysin uuden voimalaitoshankkeen lupa. Näin ollen maksua on alennettava edellä mainitun asetuksen mukaisesti ainakin 35 % eli vähintään 5.876 euroon.

Vaatimusta 4 perustellaan siten, että aluehallintoviraston lupapäätöksellä vain vahvistetaan tilanne, joka Tainionvirrassa Virtaan padolla on vallinnut jo vuosikymmeniä, mutta joka tosiasiallisesti on ollut muuttumaton yli sadan vuoden

ajan. Tällöin voimalaitoksen käyttöönotolla ei ole minkäänlaisia haitallisia tai ylipäättään mitään vaikutuksia vesioloihin tai vesiluontoon Tainionvirrassa. Kun valituksenalaisen päätöksenkin perusteella on täysin selvää, että luvanmyöntämisedellytykset muutetuille voimalaitosrakenteille ovat olemassa, ei käyttöönottoluvan myöntämisellä voida tehdä vesilain 15 luvun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tavoin muutoksenhakua hyödyttömäksi. On myös huomattava, että Sysmän kunnan aluehallintovirastolle antamassa lausunnossa on perustellusti vaadittu laitoksen mahdollisimman pikaista käyttöönottoa. Voimalan käynnistäminen vähentää sekä yksityisen että julkisen edun loukkamista tuottamalla puhdasta energiaa sekä vahvistamalla alueen kulttuurihistoriallista miljöötä. Vedenkorkeuksia säädellään väliaikaisesti korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun 17.4.2014 taltio 1359 perusteella, jossa hakija on ylimalkaisesti velvoitettu pitämään veden pinnat vallitsevien olosuhteiden mukaisena. Tilanne selkiytyisi ja täsmentyisi huomattavasti, jos hakijalle annettaisiin lupa käynnistää voimalaitos ja määrättäisiin samalla, että myös vedenkorkeuksia koskevaa lupaehtoa 2 tulee noudattaa ennen päätöksen lainvoimaisuutta. Hyvin pitkälle historiaan ulottuva lupapäselvyys on Virtaankosken Voima Oy:lle kohtuuton. Laitos on ollut aluehallintoviraston 15.6.2012 antaman hallintopakkopäätöksen seurauksena suljettuna jo pitkään, joten laitoksella ei ole ollut mitään tuloja tänä aikana ja hakijan taloudelliset menetykset ovat olleet erittäin suuret. Tämä nykyinen tilanne, jossa voimalaitos on määrätty käyttökieltoon, on myös erityinen peruste tämän osakysymyksen ratkaisun kiirehtimiselle.

Vaativuudesta 5 perustellaan siten, että toiminnanharjoittajan kannalta on täysin kohtuutonta, että yli sata vuotta luvan myöntämisen jälkeen eli vuonna 2006 Itä-Suomen ympäristölupaviraston päätöksellä ensimmäistä kertaa laittomaksi/luvan vastaiseksi koettuun tilanteeseen puututaan vielä noin 150 vuotta myönnetyn luvan eli 1863 luvan jälkeen ja edellytetään olemassa olevien kaikkien myös jo vuosikymmeniä ennen tätä lupamenettelyä rakennettujen voimalaitos- ja patorakenteiden uudelleen luvittamista hallintopakkomenettelyin. Kun vielä uudet lupaehdot asetetaan toiminnanharjoittajan ja laitoksen koko huomioon ottaen kohtuuttoman raskaiksi, olisi myös hallintolainkäyttölain 74 §:n mukaisesti erityisen kohtuutonta, että toiminnanharjoittaja joutuisi pitämään tästä valituksesta sille aiheutuneet oikeudenkäyntikulut omana vahinkonaan, joten ne tulee määrätä vaatimuksessa esitetyin tavoin lainvastaisen päätöksen tehneen lupaviranomaisen korvattavaksi.

Juhana Schildt on valituksessaan esittänyt, että Virtaankosken Voima Oy ei omista tai hallitse kokonaan hankkeessa käytettävää koskivoimaa, jolloin luvan myöntämiselle ei ole vesilain 8 luvun 2 §:n mukaisia edellytyksiä. Valituksen perusteena on esitetty väite tilan Niemi 781-409-13-109 osuudesta koskivoimaan.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Virtaankosken Voima Oy on antanut vastineen *Juhana Schildtin* valituksesta. Vastineessa vaaditaan, että *Schildtin* valitus hylätään kokonaisuudessaan perusteettomana ja että *Schildt* velvoitetaan korvaamaan vastineesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut hallintolainkäyttölain 74 §:n perusteella täysimääräisesti laillisine korkoineen.

Vastineeseen on liitetty professori Arvo Vitikaisen lausunto, jonka mukaan Schildt ei ole osoittanut, että hänellä olisi lailliseen saantoon perustuva omistusoikeus Virtaankosken koskivoimaan. Schildt on edellä esitetyn tavoin tehnyt täysin perusteettoman valituksen ja esittänyt vaatimuksia, jotka eivät perustu minkäänlaisiin hänen kiinteistöään koskeviin viranomaisasiakirjoihin. Hänen asiamiehensä on vain esittänyt, että oikeudet osoittava kiinteistörekisterinote ehkä saadaan valituksen täydennykseksi maanmittauslaitokselta. Lisäksi, kun otetaan huomioon, että väitteet vesivoiman omistuksesta esitetään vasta valitusvaiheessa eikä hakemuksen nähtävilläoloaikana, voidaan valitusta pitää lähinnä kiusantekomielessä tehtynä. Näissä olosuhteissa olisi erityisen kohtuutonta, että hakija joutuisi pitämään tästä vastauksesta ja siihen liitetystä asiantuntijalausunnosta sille aiheutuneet oikeudenkäyntikulut omana vahinkonaan, joten ne tulee määrätä valittajan korvattavaksi. Vastineeseen on liitetty erittely oikeudenkäyntikuluista.

Juhana Schildtille on varattu tilaisuus vastineen antamiseen Virtaankosken Voima Oy:n valituksesta. Vastinetta ei ole annettu.

Kainuun ELY-keskus on antanut patoturvallisuusviranomaisena valitukseen vastineen, jossa viitataan hakemuksen käsittelyn yhteydessä lausuttuun.

Pohjois-Savon ELY-keskus antanut kalatalousviranomaisena valitukseen vastineen. Kalatalousviranomaisella ei ole huomautettavaa Schildtin tekemään valitukseen. Virtaankosken Voima Oy esittämät muutokset tulee hylätä perusteettomina.

On toteennäytetty, että Virtaankoskelle ilman asianmukaisia lupia rakennettu voimalaitos on estänyt kalan luontaisen kulun ja lisääntymisen kymmeniä vuosia. Tämä on vaikuttanut erityisen voimakkaasti alueen kalakantojen tilaan tuhoten mm. Päijänteen vaellustaimenen kannan lähes sukupuuttoon. Vaelluskalojen kulkumahdollisuuksien tarpeellisuus Tainionvirralla on samoin tullut todetuksi ja asia on kirjattu mm. valtioneuvoston hyväksymiin kalatiestrategiaan ja vesienhoitosuunnitelmaan. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan nykyisillä kalan kulun estävillä rakenteilla ei ole asianmukaisia lupia.

Kalatalousviranomaisen on 7.9.2016 aluehallintovirastolle antamassaan lausunnossaan katsonut, että ensisijaisesti lupaa ei tule myöntää. Sen sijaan hakija tulee velvoittaa palauttamaan vaellusyhteys vesistöön Virtaankosken voimalan kohdalla joko rakenteita purkamalla tai rakentamalla kalatie.

Mikäli lupa myönnetään, on kalatalousviranomaisen vaatinut, että luvan saaja on velvoitettava rakentamaan voimalaitoksen yhteyteen kalatie ja juoksuttamaan siihen korvauksetta vettä vähintään 1 m³/s ympärivuotisesti ja jatkuvasti. Voimalaitosta ei saa käynnistää ennen kuin kalatie on rakennettu ja toiminnassa. Kalatien toimivuutta tulee seurata kalatalousviranomaisen hyväksymällä tavalla vähintään viisi vuotta ja tehdä siihen tarvittavat kalatalousviranomaisen edellyttämät muutokset. Kalatien suunnittelussa ja voimalan käytössä sekä tekniikassa tulee ottaa huomioon alas vaeltavien taimenen smolttien sekä taimenemojen kulun turvaaminen vahingoittumattomina turbiinien ohi. Lisäksi luvan saajan on vuodesta 2017 alkaen istutettava Tainionvirtaan 1 000 kpl 3-vuotiasta > 30 cm pituisia rasvaeväleikattua järvitaimenta vuosittain Pohjois-Savon ELY-keskuksen hyväksymällä tavalla.

Kalatalousviranomainen on lausunnossaan perustellut vaatimuksiaan ja voimallaitoksesta aiheutuneita ja aiheutuvia haittoja jotka ovat hyötyjä suuremmat. Pohjois-Savon ELY-keskus on täydentänyt lausuntoaan viittaamalla väitöstimuksen tuloksiin, joiden mukaan voimallaitokset hidastavat vaelluspoikasten vaellusta alavirtaan tai ne toimivat pahimmassa tapauksessa jopa vaelluses-teenä. Lisäksi poikaset voivat vahingoittaa turbiinien läpi uidesaan. Rakennetuissa joissa smolttien vaelluksen aikainen eloonjäanti usean padon yläpuolelta jokisuulle on heikkoa. Väitöstyön johtopäätöksenä esitetään, että lohikalakantojen luonnonkierron palauttamisen onnistumiseksi voimallaitospadoille tulee jatkossa suunnitella ja rakentaa toimivat vaellusreitit myös alavirtaan liikkuville vaelluspoikasille tai muilla tavoin varmistaa smolttien turvallinen pääsy syönnösalueelle.

Kalatalousviranomainen on tyytynyt aluehallintoviraston luparatkaisuun, mutta huomauttaa, että valituksenalaisessa päätöksessä esitetyillä kalataloudellisilla toimilla ei välttämättä saada kalataloudellisesti yhtä hyvää lopputulosta kuin padon purkamisella. Mikäli tuvan hakija ei halua pysyttää voimallaitosta esitetyillä varsin kohtuullisilla lupaehdoilla, tulee kalojen kulkua haittaavat rakenteet purkaa ja kalataloudelle aiheutuneet vahingot kompensoida. Hallinto-oikeuden tulisi tarkastella myös takautuvasti jo aiheutuneita vahinkoja ja ilman asianmukaisia lupia saatua hyötyä.

Virtaankosken Voima Oy:lle ei tule myöntää käyttöönottolupaa ennen kuin asianmukaiset kalatalousvelvoitteet on toteutettu ja osoitettu toimiviksi. Tavoitteeksi tulee asettaa mahdollisimman pikainen vaelluskalakantojen luontaisen kannan ja kierron palauttaminen.

Hämeen ELY-keskus on yleistä etua valvovana viranomaisena antanut valitukseen vastineen. ELY-keskus pitää luvan myöntämisen ehdottomana edellytyksenä kalojen vaellusyhteyden palauttamista jokeen rakentamalla voimallaitospatoon kalatie ja johtamalla siihen kalatien toiminnan turvaamiseksi vaadittava vesimäärä. Näkemystä on perusteltu lupahakemuksesta annetussa lausunnossa.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tarkkailua koskevia lupamääräyksiä ei ole tarpeen muuttaa. Määräykset ovat vastaavassa toiminnassa yleisesti käytetyjä ja tarpeellisia eikä niitä voida pitää kohtuuttomina. Nuoramoisjärven veden korkeuden tarkkailun tarvetta on perusteltu Hämeen ELY-keskuksen lupahakemuksesta ja sen täydennyksestä antamissa lausunnoissa.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan voimallaitoksen välitöntä käyttöönottoa ei tule sallia. Voimallaitoksen toiminta on määrätty keskeytettäväksi siihen saakka kunnes laitoksella on lainvoimainen lupa vesilain mukaista hallintopakkoa koskevalla Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksellä nro 143/2012/2, jonka Vaasan hallinto-oikeus päätöksellään 13/0115/1 ja korkein hallinto-oikeus päätöksellään 2158/1/13 on pitänyt voimassa. Kalatien rakentaminen on oleellinen osa voimallaitoksen lupaa ja voimallaitoksen toiminta on pidettävä keskeytettynä siihen saakka, kunnes kalatien rakentamisvelvollisuus on täytetty.

Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomainen viittaa lausuntoonsa lupahakemuksesta ja pitää aluehallintoviraston päätöstä hyvänä.

Sysmän kunnanhallitukselle on varattu tilaisuus vastineen antamiseen valituksista. Vastinetta ei ole annettu.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on lausunnossaan todennut, että sillä ei ole lisättävää siihen, mitä valituksenalaisen päätöksen ratkaisussa ja sen perusteissa on sanottu. Juhana Schildtin vasta valituksessaan ja sen täydennyksessä esittämiä tietoja ei ole ollut käytettävissä päätöstä annettaessa.

Aluehallintovirasto on lausunut käsittelymaksua koskien, että Virtaan voimalaitos on kokonaisuus, joka muodostuu joen vastakkaisilla rannoilla olevista vanhasta voimalaitoksesta eli myllystä, uudesta voimalaitoksesta ja virran poikki kulkevasta padosta sekä alakanavista ja tulvakanavasta. Voimalaitoskokonaisuudella ei ole ollut vesilain mukaista lupaa, joten asiassa ei ole kyse luvan muutoksesta, kuten hakija väittää. Erityisenä hankaluutena asian käsittelyssä on ollut muun muassa arvioida voimalaitosrakenteiden pysyttämisen vaikutuksia verrattuna siihen, jos voimalaitos olisi vasta nyt rakennettu. Lisäksi hakemuksen käsittely on ollut erityisen työläs hakijan puutteellisten asiakirjojen vuoksi. Tarvittavia täydennyksiä oli vaikea saada ja niitä jouduttiin pyytämään useaan otteeseen uudelleen. Saatujen asiakirjojen tulkinta ja arviointi aiheuttivat huomattavasti normaalia enemmän työtä. Myös viranomaisia jouduttiin kuulemaan kahteen kertaan.

Aluehallintovirasto on määrännyt maksun aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2014 ja 2015 annetun valtioneuvoston asetuksen (1092/2013) ja sen liitteenä olevan maksutaulukon mukaisesti voimalaitosluvalle, johon ei liity yläpuolisen järviältä säännöstelyä. Sen edellyttämä työmäärä on (60-110htp) ja maksu 34.160 €. Asian käsittelyn vaatima työmäärä on edellä selostetun mukaisesti ollut yli 100 htp:tä. Hakijan vaatima maksuluokan muutos myllyn tai alle yhden megawatin pienvoimalan (15-30 htp) maksuksi 9.040 € ei olisi riittävä hakemuksen vaatiman käsittelyn työmäärään nähden, vaikka sitä korotettaisiinkin 35 %.

Virtaankosken Voima Oy on vastaselityksessään todennut, että viranomaisten vastineissa ja lausunnoissa ei ole esitetty mitään sellaisia seikkoja, jotka antaisivat aiheita muuttaa valituksessa esitettyjä vaatimuksia tai niiden perusteluja. Hakija on vaatinut lain oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009) 3 §:n perusteella hyvitystä asian käsittelyn viivästymisestä lain 6 §:n mukaisesti 10.000 euroa. Hakija on vaatinut myös, että aluehallintovirasto veloitetaan korvaamaan vastaselityksestä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut. Vastaselitykseen on liitetty erittely valituksesta ja vastaselityksestä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Virtaankosken Voima Oy arvioi käsittelymaksua koskien, että voimalaitoksen vaikutukset on päinvastoin ollut erityisen helppoa arvioida, kun voimalaitos on ollut nykyisessä muodossaan useita vuosikymmeniä ja sen padot ovat sulkeutuneet koko Tainionvirran jo lähes 150 vuoden ajan. Huomattavaa onkin, ettei aluehallintovirasto pitänyt asian selvittämisen kannalta tarpeellisena edes suorittaa katselmusta voimalaitosalueella, vaikka hakija sitä hakemuksen täydennyksessä nimenomaisesti pyysi. Hakijan kannalta hakemuksen käsittelyn teki hankalaksi se, että aluehallintovirasto pyysi toistuvasti uusia täydennyksiä ha-

kemukseen ja hakija katsoi, että täydennystarve voitaisiin kokonaisuutena parhaiten selvittää katselmuksen yhteydessä.

Olemassa olevien rakenteiden seurauksena jo vuosikymmeniä sitten vakiintunut vesistön tila johti siihen, ettei lupaviranomaisen tarvinnut kiinteistökohtaisesti selvittää hankkeesta mahdollisesti rantakiinteistöille aiheutuvia haittoja tai vahinkoja, koska niitä ei ollut. Hakijaa kehoitettiin kuitenkin esittämään tiedot kaikista hankkeen vaikutusalueella olevista rantakiinteistöistä. Mitä taas tulee toistuviin hakemuksen täydennyspyyntöihin lupaviranomaisen toimesta, hakija toteaa, että prosessia onkin pitkittänyt toistuva hakemuksen täydentäminen. Vastaselitykseen liitetyistä täydennyspyynnöistä 29.1.2015, 13.1.2016, 18.4.2016, 14.9.2016 ja 26.6.2017 voidaan kuitenkin havaita, että niissä on pyydetty täydentämään hakemusta aina uusilla asiakirjoilla, kun nämä täydennyspyynnöt olisi voinut esittää hakijalle pääosin yhdessä kootussa täydennyspyynnössä, koska täydennyksissä ei ole pääosin ollut kysymys jo toimitettujen asiakirjojen täydentämisestä, vaan täysin uusista selvityspyynnöistä.

Aluehallintovirasto viittaa lausuntonsa perusteella ilmeisesti maksuasetuksen liitteenä olevan maksutaulukon kohtaan 4, jossa sallitaan poikkeaminen maksutaulukon mukaisesta hinnoittelusta, jos "maksu olisi luvan käsittelyn vaatiman työmäärän perusteella kohtuuttoman korkea tai alhainen". On kuitenkin huomattava, että vesilain mukaisia käsittelymaksuja koskeva maksutaulukko on jo lähtökohtaisesti maksuasetuksen 2 §:n perusteella omakustannusarvoa alempi maksu. Näin ollen maksuperusteen muuttaminen valituksenalaisen päätöksen tavoin siten, että se koskeekin täysin toisenlaista laitosta kuin mikä on luvituksen kohteena, ei voi olla lähtökohtaisesti edes mahdollista. Kun tässä tapauksessa kysymys on kiistatta alle yhden megawatin voimalaitoksesta ei maksun pohjana voida pitää suuremman voimalaitoksen käsittelymaksua, vaan työmäärää on arvioitava suhteessa taulukon mukaiseen perusmaksuun eli 9.040 euroon, jota sitten voidaan korottaa tai alentaa taulukossa määritellyin prosenttiosuusin.

Edellä ja valituksessa esitetyin perustein hakija katsoo kuitenkin edelleen, että lupahakemuksen käsittely ei ole voinut olla työläämpää kuin vastaavan uuden laitoksen lupa-asian selvittäminen. Hakija katsoo edelleen myös, että kysymyksessä on ollut luvan muuttamista koskeva asia, aivan kuten valituksessamme esitetyin tavoin aluehallintovirasto on nimenomaisesti omassa päätöksessään todennut. Hakija pitäytyy siten valituksessa esittämänsä käsittelymaksun alentamista koskevaan vaatimukseen ja sen perusteluihin.

Virtaankosken Voima Oy:n voimalaitoksen hallintopakko ja sen seurauksena määrätty uusi lupakäsittely on alkanut tosiasiaa Itä-Suomen ympäristölupaviraston päätöksellä 10.11.2006 Nro 1 16/06/1, jolla yhtiö on velvoitettu hakemaan Virtaan voimalaitokselle uutta lupaa. Tämä prosessin alkuketki on myös näin määritelty valituksenalaisessa aluehallintoviraston päätöksessä. Prosessi on myöhemmin johtanut myös siihen, että voimalaitoksen toiminta on viranomaisten toimesta määrätty keskeytettäväksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksellä 15.6.2012 (Nro 143/2012/2), joka on annettu tiedoksi Virtaankosken Voima Oy:lle 15.10.2012 ja voimalaitoksen toiminta on keskeytetty ELY-keskuksen määräyksellä 12.11.2012. Laitoksen toiminta on siis ollut keskeytyksissä marraskuusta 2012 asti ja on edelleen, joten valitus ja lupakäsittelyjen viivästyksistä on aiheutunut ja aiheutuu edelleen Virtaankosken Voima

Oy:lle merkittävät taloudelliset tappiot. Virtaankosken Voima Oy on katsonut, että viivästyslain 5 §:n 3 momentin mukainen oikeudenkäynnin alkamisajankohta on ollut edellä mainittu Itä-Suomen ympäristölupaviraston päätös 10.11.2006, joten prosessi on kaiken kaikkiaan kestänyt tähän päivään mennessä noin 12 vuotta. Vaikka edellä mainitun lainkohdan mukaisena alkamisajankohtana pidettäisiin Etelä-Suomen aluehallintoviraston voimalan keskeytyspäätöksen 15.6.2012 tiedoksiantoajankohtaa 15.10.2012 on asian käsittely vienyt vastaselitykseen mennessä kuusi vuotta. Kun otetaan huomioon, että voimalaitos on ollut koko tämän ajan viranomaispäätöksellä suljettuna ja yhtiö ilman tuloja samalla kun viranomaispäätösten mukaisesta veden korkeuksien säätelystä aiheutuu yhtiölle jatkuvia kuluja, voidaan todeta, että viivästyslain 6 §:n mukainen 10.000 euron enimmäiskorvaus on tässä tilanteessa hyvin perusteltu.

Virtaankosken Voima Oy:n kannalta on täysin kohtuutonta, että yli sata vuotta luvan myöntämisen jälkeen eli vuonna 2006 Itä-Suomen ympäristölupaviraston päätöksellä ensimmäistä kertaa laittomaksi/luvan vastaiseksi koettuun tilanteeseen puututaan vielä noin 150 vuotta 1863 myönnetyn luvan jälkeen ja edellytetään olemassa olevien kaikkien myös jo vuosikymmeniä ennen tätä lupamenettelyä rakennettujen voimalaitos- ja patorakenteiden uudelleen luvittamista hallintopakomenettelyin. Tämän lisäksi viranomaisten toimesta suljetaan toiminnassa oleva voimala useiden vuosien ajaksi lupamenettelyjen kestäessä samalla erittäin kauan. Kun vielä uudet lupaehdot asetetaan toiminnanharjoittajan ja laitoksen koko huomioon ottaen aivan kohtuuttoman raskaiksi, olisi myös hallintolainkäyttölain 74 §:n mukaisesti erityisen kohtuutonta, että yhtiö joutuisi pitämään tästä valituksesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut omana vahinkonaan, joten ne tulee määrätä yhtiön vaatimuksessa esitetyn tavoin lainvastaisen päätöksen tehneen lupaviranomaisen korvattavaksi.

Juhana Schildt on vastaselityksessään todennut, että Maanmittauslaitos on selvittänyt tilan Niemi 781-409-13-109 osuudet Virtaankoskeen. Niemen kiinteistöllä on ollut kiinteistörekisterijärjestelmässä merkintä koskiosuudesta. Tämä koskiosuusmerkintä on kuitenkin poistettu noin vuosi sitten Maanmittauslaitoksen toimesta. Koskiosuuden poisto on ollut osa Maanmittauslaitoksen 10 vuotista perusparannusprojektia. Kiinteistöjä, joiden koskiosuuksien merkinnän poistamista hanke koski, ei ole asiasta erikseen tiedotettu. Se, että tilaan Niemi ei tosiasiallisesti kuulu koskiosuutta, selvisi Schildtille vasta tämän Virtaankosken kalaporras- ja voimalalupa-asian aikana Maanmittauslaitoksen kanssa käydyin kirjeenvaihdon perusteella. Virtaankosken Voima Oy on vastineessaan esittänyt, että Schildtin valitus olisi lähinnä kiusantekoa. Schildt kiistää ehdottomasti, että mistään kiusanteosta olisi kysymys. Valituksen tarkoituksena ei ole ollut estää Virtaankosken Voima Oy:n sähköntuotantoa eikä kalaportaan rakentamista. Schildt on ollut valmis sopimaan koskioikeuksista Virtaankosken Voima Oy:n kanssa, jotta edellytykset kalaportaan rakentamiselle ja sähköntuotannon jatkumiselle olisivat olemassa. Koska valituksen teko hetkellä kiinteistörekisterijärjestelmän tiedot kiinteistön Niemi kohdalla ovat poikenneet siitä käsityksestä, joka Schildtillä on ollut ko. tilan koskiosuuksista perustuen vuoden 2000 kiinteistörekisteriotteeseen, on valitus ollut valituksen teko hetkenä perusteltua. Tämän vuoksi Schildt ei katso olevansa velvoitettu korvaamaan Virtaankosken Voima Oy:lle valituksen perusteella maksettavaksi esittämiään asiantuntijalausunto- ja oikeudenkäyntikuluja. Schildt on joutunut maksamaan Maanmittauslaitoksen suorittamat selvittelykulut Niementilan kos-

kiosuuksista, yhteensä 446,40 euroa. Nämä kulut Schildt katsoo olevansa perusteltu kärsimään omana vahinkonaan.

Juhana Schildt on hallinto-oikeuteen 27.12.2018 saapuneella sähköpostilla peruuttanut valituksensa.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Lausuminen Juhana Schildtin valituksesta raukeaa.
2. Hallinto-oikeus hylkää Virtaankosken Voima Oy:n vaatimuksen kumota kalatalousvelvoitteita koskevat lupamääräykset 4, 5 ja 6.
3. Hallinto-oikeus hylkää Virtaankosken Voima Oy:n vaatimuksen kumota lupamääräys 10 sekä vaatimuksen muuttaa lupamääräystä 8. Hallinto-oikeus poistaa Virtaankosken Voima Oy:n vaatimuksen enemmälti hyläten lupamääräyksestä 9 velvoitteen tarkkailla Nuoramoisjärven vedenkorkeutta. Lupamääräys 9 kuuluu muutettuna kokonaisuudessaan seuraavasti:

9. Luvan saajan on tarkkailtava hankkeen vaikutuksia (*poistettu tekstiä*) Tainionvirran veden korkeuteen Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hyväksymän tarkkailusuunnitelman mukaisesti. Tarkkailusuunnitelma on toimitettava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle kolme kuukautta ennen tarkkailun aloittamista. Tarkkailu on aloitettava ennen toiminnan aloittamista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi tarvittaessa muuttaa tarkkailusuunnitelmaa.

Veden korkeuden tarkkailu voimalaitoksella (*poistettu tekstiä*) tulee suorittaa jatkuvatoimisella hydrologisella asemalla. Padon yläpuolelle on yleisön saataville asennettava mitta-asteikko, johon on merkitty ylin sallittu vedenkorkeus.

Tarkkailun tulokset on toimitettava Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle ja lähetettävä tiedoksi Pohjois-Savon ja Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille ja Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle.

4. Hallinto-oikeus muuttaa Virtaankosken Voima Oy:n vaatimuksesta aluehallintoviraston määräämän lupahakemuksen käsittelymaksun suuruudeksi 9.040 euroa. Hallinto-oikeus määrää aluehallintoviraston palauttamaan perityn käsittelymaksun ja tässä päätöksessä määrätyn käsittelymaksun erotuksen hakijalle.
5. Hallinto-oikeus hylkää Virtaankosken Voima Oy:n pyynnön määrätä päätös osittain täytäntöön pantavaksi.
6. Hallinto-oikeus hylkää vaatimuksen velvoittaa aluehallintovirasto korvaamaan Virtaankosken Voima Oy:n oikeudenkäyntikulut hallinto-oikeudessa.

Hallinto-oikeus hylkää vaatimuksen velvoittaa Juhana Schildt korvaamaan Virtaankosken Voima Oy:n oikeudenkäyntikulut hallinto-oikeudessa.

7. Hallinto-oikeus hylkää Virtaankosken Voima Oy:n vaatimuksen oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä.

Perustelut

1. Juhana Schildtin valitukseen vastaamisen raukeaminen

Lausuminen Juhana Schildtin valituksesta raukeaa, koska Schildt on hallinto-oikeuteen 27.12.2018 saapuneella sähköpostilla peruuttanut valituksensa.

Sovelletut oikeusohjeet

2.

Vesilain 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan lupapäätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset: 1) hankkeesta ja sen toteuttamisesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi siten kuin 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään; - - - 3) vesistön ja pohjavesiesiintymän tilan säilyttämistä varten tarpeellisista toimenpiteistä ja laitteista.

Vesilain 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan, jos vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakannoille tai kalastukselle vahinkoa, hankkeesta vastaava on velvoitettava ryhtymään toimenpiteisiin vahinkojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi (*kalatalousvelvoite*) taikka määrättävä maksamaan tällaisten toimenpiteiden kohtuullisia kustannuksia vastaava maksu kalatalousviranomaiselle (*kalatalousmaksu*).

Saman pykälän 2 momentin mukaan kalatalousvelvoitetta, kalatalousmaksua tai näiden yhdistelmää määrättäessä on otettava huomioon hankkeen ja sen vaikutusten laatu, muut haitta-alueella toteutettavat hoitotoimenpiteet ja kalastuksen järjestely. Kalatalousvelvoitteen toimenpiteiden suorittamisesta ei saa aiheutua niillä saavutettavaan hyötyyn verrattuna hankkeesta vastaavalle kohtuuttomia kustannuksia.

Saman pykälän 3 momentin mukaan kalatalousvelvoite voi olla kalatie, kalataloudellinen kunnostustoimenpide, istutus tai muu kalataloudellinen hoitotoimenpide taikka näiden yhdistelmä. Kalatalousvelvoitteeseen voidaan tarvittaessa sisällyttää toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailu sillä vesialueella, johon hankkeen vahingollinen vaikutus ulottuu.

3.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan luvassa on määrättävä luvanhaltija tarvittaessa tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia.

Saman pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltija voidaan luvassa velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma 1 momentissa tarkoitetun tarkkailun tarkemmasta järjestämisestä lupaviranomaisen tai sen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana.

4.

Vesilain 18 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan vesilain mukaisen asian käsittelystä lupaviranomaisessa ja valvontaviranomaisessa voidaan periä maksu.

Saman pykälän 2 momentin mukaan valtiolle perittävän maksun suuruus määrätään siten kuin valtion maksuperustelaisissa ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

Valtion maksuperustelain 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteiden tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Saman pykälän 2 momentin mukaan yhden tai useamman viranomaisen samanlaatuisista suoritteista voidaan määrätä samansuuruinen maksu silloinkin, kun suoritteiden tuottamisesta aiheutuva kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräinen kokonaiskustannus.

Saman pykälän 3 momentin mukaan maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteiden omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteiden omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä. Erityisestä syystä maksu, joka muuten määrättäisiin suoritteiden omakustannusarvoa vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi.

Saman pykälän 5 momentin mukaan suoritetta tuottavan viranomaisen asiana on huolehtia siitä, ettei suoritteiden tuottamisesta aiheudu enempää kustannuksia kuin, mitä suoritteiden tarkoituksenmukainen laatutaso edellyttää.

Valtion maksuperustelain 8 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentin ja valtioneuvoston yleisistunnon päätösten maksullisuudesta sekä siitä, mistä päätöksestä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella ja mitkä hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein, säädetään asetuksella. Asetuksella säädetään myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista sekä mistä päätöksestä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä päätöksen omakustannusarvosta poiketen. Muissa näitä maksuja koskevissa asioissa toimivalta on asianomaisella ministeriöllä. Ministeriöllä tarkoitetaan tässä laissa myös valtioneuvoston kansliaa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisten suoritteet tai suoriteryhmittä ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmittä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Saman pykälän 3 momentin mukaan ministeriö päättää 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa myös 6 §:n 2 momentissa tarkoitetuista kiinteistä maksuista

sekä mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä, millä 6 §:n 3 tai 4 momentissa sanotulla perusteella ja miten maksun suuruus voidaan määrätä suoritteen omakustannusarvosta poiketen.

Valtioneuvoston asetuksessa aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2014 ja 2015 (1092/2013), sen 2 §:n kohdan 6 mukaan valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja maksullisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista aluehallintovirasto perii liitteen maksutaulukon mukaisen omakustannusarvoa alemman maksun, ovat vesilain (587/2011) mukaiset vesitalousasiat ja muut vesilakiin perustuvat päätökset.

5.

Vesilain 15 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan Vaasan hallinto-oikeus voi hakijan pyynnöstä määrätä, että hanke voidaan valituksesta huolimatta aloittaa lupapäätöstä noudattaen. Päätös voidaan määrätä pantavaksi täytäntöön kokonaan tai osaksi tai tietynä ajankohtana. Määräys voidaan antaa, jos toiminnan aloittamiselle esitetään perusteltu syy, täytäntöönpano ei tee muutoksenhakua hyödyttömäksi ja hakija asettaa hyväksyttävän vakuuden niiden edunmenetysten ja kustannusten korvaamiseksi, jotka päätöksen kumoaminen tai lupamääräysten muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuus asetetaan aluehallintovirastolle. Vaatimus vakuuden asettamisesta ei koske valtiota tai sen laitosta eikä kuntaa tai kuntayhtymää.

6.

Hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 momentin mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Mitä tässä pykälässä ja 75 §:ssä säädetään asianosaisesta, voidaan soveltaa myös päätöksen tehneeseen hallintoviranomaiseen.

Saman pykälän 2 momentin mukaan harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä.

7.

Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (jäljempänä hyvityslaki) 3 §:n (81/2013) 1 momentin mukaan yksityisellä asianosaisella on oikeus saada valtion varoista 6 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy siten, että se loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan hallintolainkäyttöasiassa oikeus hyvitykseen 1 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä on vain sellaisella yksityisellä asianosaisella, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia välittömästi koskee.

Hyvityslain 4 §:n 1 momentin mukaan arvioitaessa, onko oikeudenkäynti viivästynyt, otetaan oikeudenkäynnin keston lisäksi huomioon erityisesti:

- 1) asian laatu ja laajuus;
- 2) asianosaisten, viranomaisten ja tuomioistuinten toiminta oikeudenkäynnissä;
- 3) asian merkitys asianosaiselle.

Saman pykälän 2 momentin mukaan oikeudenkäynnin viivästymistä arvioitaessa otetaan lisäksi huomioon Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuinten oikeuskäytäntö, joka koskee ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990) 6 artiklan 1 kappaleen soveltamista.

Hyvityslain 5 §:n 2 momentin mukaan hallintolainkäyttöasiassa oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika alkaa, kun vireillepanoasiakirja on toimitettu asianomaiselle tuomioistuimelle tai viranomaiselle. Oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika alkaa kuitenkin jo oikaisuvaatimuksen tai muun vastaavan hallintomenettelyssä käsiteltävän vaatimuksen tekemisestä, jos tällainen vaatimus on lain mukaan tehtävä ennen kuin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Erityisestä syystä oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika voi alkaa tätä aikaisemmasta ajankohdasta.

Saman pykälän 3 momentin mukaan hallinnollisen seuraamuksen määräämistä koskevassa asiassa oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika alkaa, kun viranomainen on käynnistänyt seuraamukseen johtavan menettelyn ja antanut sen tiedoksi asianosaiselle.

Hyvityslain 6 §:n 1 momentin mukaan hyvityksen tarkoituksena on korvata oikeudenkäynnin viivästymisestä asianosaiselle aiheutunutta huolta, epävarmuutta ja muuta niihin rinnastettavaa haittaa.

2.

Asiassa saatu selvitys

Korkeimman hallinto-oikeuden 7.4.2010 antaman päätöksen (taltio 742) perusteluissa todetaan, että ”Nykyinen voimalaitoskokonaisuus muodostuu joen vastakkaisilla rannoilla olevista vanhasta voimalaitoksesta eli myllystä ja uudesta voimalarakennuksesta sekä virran poikki kulkevasta suorasta padosta. Kuvernöörin päätös vuodelta 1863 ei sisällä sellaisia määräyksiä, joihin patoon ja voimalaitokseen myöhemmin tehtyjen muutosten vaikutusta vesioloihin voitaisiin yksiselitteisesti verrata. Asiakirjoista saatavan selvityksen perusteella voimalaitoskokonaisuuden rakennetta ja kosken patoamista on vuonna 1890 pidetyn katselmuksen jälkeen muutettu vesioloihin vaikuttavalla tavalla. Nykyiset patorakennelmat eivät vastaa vuoden 1863 lupaa eivätkä myöskään 1800–1900-lukujen vaihteessa alueella vallinnutta tosiasiallista tilannetta. Muutoksiin olisi tullut vesioikeuslain 1 luvun 19 ja 20 § huomioon ottaen hankkia vesioikeudellinen lupa, eikä tilannetta ole arvioitava toisin myöskään vesilain 2 luvun 2 §:n 1 ja 3 momentin ja 3 luvun 2 §:n momentin kannalta.”

Aluehallintovirasto on perustellut kalatievelvoitetta koskevaa lupamääräystä siten, että Tainionvirta on ollut yksi erittäin uhanalaisen Päijänteen järvi-

nen keskeisistä lisääntymisalueista. Joessa lisääntyneen virtakutuisen vaellussiikakannan nykyistä tilaa ei tunneta, mutta mitä ilmeisimmin se on hävinnyt tai on yhtä uhanalainen kuin taimenkanta. Aluehallintovirasto on katsonut luvan myöntämisen edellytykseksi kalojen vaellusyhteyden palauttamisen rakentamalla voimalaitospatoon kalatie ja johtamalla siihen kalatien toiminnan turvaamiseksi vaadittava vesimäärä. Kalatien rakentamisella turvataan kalaston elinolosuhteita ja mahdollistetaan taimenen lisääntyminen sekä taimenten ja muiden kalojen ja vesieliöiden vaeltaminen Päijänteeltä Tainionvirtaan. Voimalaitos voidaan ottaa käyttöön vasta kun kalatie on seurannassa todettu toimivaksi. Lisäksi aluehallintovirasto on todennut, että hakemuksessa esitetty suunnitelma kalatien rakentamiseksi on niin puutteellinen, ettei sen perusteella voida kalatietä rakentaa. Luvan saaja on siten velvoitettu toimittamaan hakemus ja suunnitelma kalatien rakentamisesta lupamääräyksen 4 mukaisesti.

Aluehallintovirasto on lisäksi perustellut päätöstä valtioneuvoston 8.3.2012 antamalla periaatepäätöksellä, joka koskee kansallista kalatiestrategiaa, sekä Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmalla vuosiksi 2016–2021. Tainionvirran alaosalla on kaksi nousuestettä: Virtaankoski ja Nuoramoistenkoski. Vesienhoitosuunnitelman mukaan Tainionvirran hydrologismorfologinen muuttuneisuus-luokka on joessa olevista rakenteista ja vaellusesteistä johtuen välttävä ja kalaston tila on tyydyttävä. Tainionvirran voimakkaasti muutettu status on poistettu vesienhoidon toisella suunnittelukaudella, koska Tainionvirran kohdalla vesienhoidon tavoitteita tukevin keinoin on saavutettavissa myös joen kalaston osalta hyvä ekologinen tila. Tämä edellyttää muun muassa kalateiden rakentamista voimalaitospatoihin ja vaellusyhteyden palauttamista jokeen. Myös Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelmassa vuosille 2016–2021 on esitetty Tainionvirralle kalankulkua helpottavien toimenpiteiden suunnittelua ja toteuttamista.

Virtaankosken Voima Oy tulkitsee korkeimman hallinto-oikeuden 7.4.2010 päätöstä (taltio 742) siten, että koko virran patoaminen on aikoinaan tehty laillisesti, mutta patorakennelmiin ja voimalaitoksiin tämän jälkeen tehdyt muutokset vaativat uuden luvan, mihin myös kyseisen päätöksen perusteluissa mainitut vesioikeuslain ja vesilain lainkohdat viittaavat. Hakija vaatii lupamääräysten 4, 5 ja 6 kumoamista ja niiden korvaamista kalatievelvoitteena siten, että velvoite asettaisiin ehdollisena ja lievennettynä siten, että luvan saaja sallisi kalatien rakentamisen ja vesivoimamenetykset kalatien käyttämästä vesimäärästä korvattaisiin luvan saajalle.

Yleistä etua valvovana kalatalousviranomaisena toimiva Pohjois-Savon ELY-keskus on tyytynyt aluehallintoviraston päätökseen.

Johtopäätökset ja oikeudellinen arviointi

Asiassa on ratkaistavana kysymys, onko aluehallintovirasto voinut määrätä lupamääräysten mukaisesti kalatien rakentamisvelvoitteen, kalatalousmaksun ja istutusvelvoitteen vesilain 3 luvun 14 §:n mukaisesti.

Hallinto-oikeus katsoo, että lupaa haetaan niille muutoksille, joita voimalaitoksen käyttö ja pysyttäminen edellyttää verrattaessa tilannetta Mikkelin läänin kuvernöörin 18.11.1863 antaman päätöksen jälkeen syntyneeseen tilanteeseen. Siten hakijan valituksen perusteluista poiketen hallinto-oikeus tulkitsee, että

kalatalousvelvoitteita asetettaessa on nykyistä tilannetta verrattava tuolloin vallinneisiin olosuhteisiin.

Virtaankosken yläpuolella ennen seuraavaa nousuestettä on järvitaimenelle soveltuvia kutualueita, joten velvoite rakentaa padon yhteyteen toimiva kalatie on perusteltu. Samalla edistetään vesienhoitoon ja kansalliseen kalatiestrategiaan kuuluvan äärimmäisen uhanalaisen järvitaimenen lisääntymistä ja elinolosuhteita.

Siten aluehallintovirasto on voinut määrätä kalatien rakennettavaksi lupamääräyksen 4 mukaisesti. Hakijan toimittama kalatiesuunnitelma on ollut sisällöltään siinä määrin puutteellinen, että on ollut syytä määrätä kalatiestä laadittavaksi erillinen suunnitelma ja jättämään määräajassa sitä koskeva hakemus aluehallintovirastolle. Vastaavasti aluehallintovirasto on voinut määrätä lupamääräyksen 5 mukaisesti kalatalousmaksun, jonka suuruutta ja tarvetta tarkistetaan rakennettavan kalatien toimivuuden seurannan perusteella. Aluehallintovirasto on voinut määrätä lupamääräyksen 6 mukaisen taimenen istutusveloitteen, jolla kompensoidaan Virtaankosken patoamisen aiheuttamaa vuotuista menetettyä taimenen poikastuotantoa.

Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräysten 4, 5 ja 6 mukaiset kalatalousvelvoitteet muodostavat yhdistelmän, jolla voidaan riittävästi korvata kalataloudelliset menetykset. Kalatalousvelvoitteet eivät toisaalta aiheuta kohtuuttomia kustannuksia hankkeesta vastaavalle niillä saavutettavaan hyötyyn verrattuna. Hallinto-oikeus katsoo, että velvoitteet on ollut perusteltua määrätä aluehallintoviraston päätöksen mukaisesti vesivoimaa hyödyntävälle luvan saajalle.

3.

Asiassa saatu selvitys

Aluehallintovirasto on päätöksensä perusteluissa todennut, että kalataloudellinen tarkkailu on tarpeen rakennettavan kalatien toiminnan ja muiden kalatalousvaikutusten selvittämiseksi. Tarkkailuvelvoitetta määrättäessä on lisäksi otettu huomioon, mitä Hämeen vesienhoitosuunnitelman seurantaohjelmassa on pidetty tarpeellisenä seurannan järjestämiseksi.

Virtaankosken Voima Oy on valituksensa perusteluissa todennut, että lupamääräykset 8, 9 ja 10 ovat lainvastaisia jo sillä perusteella, että ne jättävät koko lupamääräyksen sisällön puutteelliseksi ja epämääräiseksi. Virtaankosken Voima Oy on katsonut myös, että luvansaajalle ei tule määrätä lupamääräyksen 8 tavoin vesilain ulkopuolisia velvoitteita kuten esimerkiksi irtaimiston huollon raportointia viranomaiselle.

Aluehallintovirasto on päätöksensä perusteluissa todennut, että Virtaankosken juoksutuksilla on todennäköisesti vaikutusta Nuoramoisjärven vedenpintaan ja hankkeen veden korkeuden tarkkailu on siksi ulotettu myös Nuoramoisjärvelle.

Virtaankosken Voima Oy on valituksensa perusteluissa todennut, että Nuoramoisjärven pinta on aina poikkeuksellisen kuivia aikoja lukuun ottamatta Vir-

taan Voimalaitokselle sallitun ylimmän vedenkorkeuden yläpuolella eikä voimalaitospadon juoksutuksilla voida säännöstellä Nuoramoisjärveä. Virtaankosken Voima Oy on katsonut, että haitalliset vedenkorkeudet Nuoramoisjärvellä johtuvat padotuksesta joen ahtaissa kohdissa voimalaitoksen ja järven välillä. Lisäksi kalataloudelliset kunnostustoimet ovat mataloittaneet kapeikkoja ja lisänneet padotusta.

Hämeen ELY-keskus on hakemuksesta antamassaan lausunnossa esittänyt, että Virtaan voimalaitoksen juoksutuksilla ja padon käytöllä vaikutetaan Nuoramoisjärven vedenkorkeuteen, minkä perusteella seurantavelvoite ja siitä aiheutuvat kustannukset kuuluvat hakijalle, eivät valvontaviranomaiselle. ELY-keskus on esittänyt perusteluina muun muassa vedenkorkeushavaintoja vuoden 2016 tammi-maaliskuussa voimalaitoksella, Nuoramoisjärvellä ja Jääsjärvellä. Hakija voi halutessaan lunastaa jo perustetun Nuoramoisjärven vedenkorkeusaseman omaan käyttöönsä.

Virtaankosken Voima Oy on hakemusvaiheessa antamassaan selityksessä todennut, että tulovirtaama Jääsjärvestä Nuoramoisjärveen ei ole luonnollinen, sillä järvien välillä on voimalaitospadolla säännöstelty lähes Nuoramoisjärven kokoinen Joutsjärvi.

Johtopäätökset ja oikeudellinen arviointi

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintoviraston päätöstä lupamääräyksen 8 mukaisen käyttötarkkailun osalta ei ole syytä muuttaa. Koneiston tai koneistojen käynnistys- ja pysäytysajankohtien, juoksutetun veden ja tuotetun energian määrien sekä käyttöhäiriöiden, huoltojen ja poikkeustilanteiden kirjaamisessa ei ole kysymys irtaimiston huollon raportoinnista vaan vesilain mukaisesta laitoksen toiminnan valvomiseen liittyvästä tarpeellisesta tiedon keräämisestä, jota tarvitaan muun muassa vastuukysymysten ratkaisemista varten.

Hallinto-oikeus katsoo, että voimalaitoksella on vain vähäistä vaikutusta Nuoramoisjärven vesipintaan, kun lupamääräyksessä 2 asetettuja vedenkorkeusrajoja ja juoksutuksia noudatetaan. Voimalaitos vaikuttaa Nuoramoisjärven vedenkorkeuteen lähinnä poikkeuksellisen kuivina aikoina. Hallinto-oikeus on siten poistanut lupamääräyksestä 9 velvoitteen tarkkailla Nuoramoisjärven vedenkorkeutta.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan luvassa on määrättävä luvanhaltija tarvittaessa tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia. Luvanhaltija voidaan saman pykälän toisen momentin mukaan velvoittaa esittämään tarkkailusuunnitelma lupaviranomaisen määräämän viranomaisen hyväksyttäväksi niin ajoissa, että tarkkailu voidaan aloittaa toiminnan alkaessa tai muuna toiminnan vaikutusten kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana. Lupamääräys 10 on tarpeen kalateiden toimivuuden selvittämiseksi, mutta myös hankkeen vaikutusten arvioimiseksi ja luvan noudattamisen valvomiseksi. Hallinto-oikeus katsoo, että lupamääräystä 10 ei ole syytä poistaa tai muuttaa valituksessa esitettyjen näkökohtien johdosta.

4.

Vesilain 18 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan vesilain mukaisen asian käsittelystä lupaviranomaisessa voidaan periä maksu. Saman pykälän 2 momentin mukaan valtiolle perittävän maksun suuruus määrätään siten kuin valtion maksuperustelaissa ja sen nojalla annettavassa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

Hakemus on pantu vireille Etelä-Suomen aluehallintovirastossa 31.12.2014. Asian käsittelymaksu määräytyy siten aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2014 ja 2015 annetun valtioneuvoston asetuksen (1092/2013, maksuasetus) mukaisesti. Asetuksen 2 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan valtion maksuperustelain 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja maksullisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista aluehallintovirasto perii liitteen maksutaulukon mukaisen omakustannusarvoa alemman maksun, ovat vesilain (587/2011) mukainen vesitalousasia ja muu vesilakiin perustuva päätös.

Maksuasetuksen liitteenä olevan maksutaulukon kohdan 3.1 (Päätökset) mukaan vesilain 8 luvun voimalaitosta koskevassa asiassa, jossa haetaan voimalaitoslupaa, johon ei liity yläpuolisen järvioltaan säännöstelyä peritään käsittelymaksua 34.160 euroa. Suoritetyypin perässä arvioitu keskimääräinen työmäärä henkilötyöpäivinä on (60-110 htp). Aluehallintovirasto on määrännyt käsittelymaksun maksutaulukon tämän kohdan mukaisena.

Edellä mainitun maksutaulukon mukaan vesilain 8 luvun voimalaitosta koskevassa asiassa, joka koskee myllyä tai alle yhden megawatin pienvoimalaa peritään käsittelymaksua 9.040 euroa. Suoritetyypin perässä arvioitu keskimääräinen työmäärä henkilötyöpäivinä on (15-30 htp).

Virtaankosken Voima Oy:n voimalaitoksen yhteisteho on noin 600 kW eli 0,6 MW. Näin ollen kyseessä on alle yhden megawatin pienvoimala, jonka perusteella käsittelymaksuksi maksutaulukon perusteella tulee määrätä 9.040 euroa.

Maksutaulukon mukaan maksu peritään 35 prosenttia taulukon mukaista maksua alempana, jos asian käsittelyn vaatima työmäärä on taulukossa mainittua työmäärää pienempi, ja 35 prosenttia taulukon mukaista maksua korkeampana, jos työmäärä on suurempi. Lisäksi luvan muuttamista tai tarkistamista koskevan hakemuksen käsittelystä peritään maksu, jonka suuruus on 50 prosenttia taulukon mukaisesta maksusta.

Hallinto-oikeus toteaa, että kysymyksessä ei ole luvan muuttamista tai tarkistamista koskeva hakemus eikä asian käsittelyn vaatima työmäärä hallinto-oikeuden arvion mukaan ole ollut taulukossa mainittua työmäärää pienempi, joten maksun alentamiseen taulukossa mainitusta 9.040 eurosta ei ole valituksessa esitetyn perusteella syytä. Asian käsittelymaksuksi tulee siten määrätä maksutaulukon mukainen 9.040 euroa.

5.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 15.6.2012 Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (jäljempänä ELY-keskus) hakemuksesta päätöksellään

15.6.2012 nro 143/2012/2 määrännyt Virtaankosken Voima Oy:n Virtaan voimalaitoksen toiminnan keskeytettäväksi ELY-keskuksen toimesta 15.8.2012 mennessä siihen saakka, kunnes laitoksella on lainvoimainen lupa. Toiminta on keskeytettävä, vaikka aluehallintoviraston päätökseen haettaisiinkin muutosta, jollei valitusviranomaisen toisin määrää. Lisäksi voimalaitoksen toiminnan keskeyttämisestä ei saa aiheutua vesistöissä tulvan vaaraa tai yleistä vedenvähyyttä. Nykyisen käytännön mukaiset virtaamat ja vedenkorkeudet tulee säilyttää sääntelemällä tulevaa vesimäärää virran poikki kulkevan patorakenteen aukkojen avulla. Vaasan hallinto-oikeus on 15.5.2013 päätöksellään nro 13/0115/1 hylännyt Virtaankosken Voima Oy:n aluehallintoviraston päätöksestä tekemän valituksen. Korkein hallinto-oikeus on 17.4.2014 antamallaan päätöksellä taltionumero 1359 pysyttänyt hallinto-oikeuden päätöksen.

Hallinto-oikeus ei voi tämän hakemusasian yhteydessä tutkia vaatimuksia, jotka koskevat lainvoimaisen hallintopakkopäätöksen muuttamista. Voimalaitoksen toiminta on määrätty keskeytettäväksi ELY-keskuksen toimesta 15.8.2012 mennessä siihen saakka, kunnes laitoksella on lainvoimainen lupa.

6.

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintovirasto ei ole tehnyt sellaista virhettä, joka olisi aiheuttanut oikeudenkäynnin. Asian lopputulos huomioon ottaen ja kun oikeudenkäynti ei ole aiheutunut viranomaisen virheestä, ei ole kohtuutonta, että Virtaankosken Voima Oy joutuu pitämään oikeudenkäyntikulut vahinkonaan.

Juhana Schildtin valitus on perustunut kiinteistöllä Niemi 781-409-13-109 oleeseen merkintään koskiosuudesta. Maanmittauslaitoksen Schildtin pyynnöstä tekemä tarkempi selvitys on kuitenkin osoittanut, että koskiosuutta ei todellisuudessa ole ollut. Schildtin valitusta ei siten ole pidettävä aiheettomana. Siten ei ole kohtuutonta, että Virtaankosken Voima Oy joutuu pitämään tätä asia koskevat oikeudenkäyntikulut vahinkonaan.

7.

Oikeudenkäynnin keston huomioon otettava aika alkaa hyvityslain 5 §:n 2 momentin pääsäännön mukaan siitä, kun vireillepanoasiakirja on toimitettu asianomaiselle tuomioistuimelle tai viranomaiselle. Oikeudenkäynnin keston huomioon otettava aika alkaa kuitenkin jo oikaisuvaatimuksen tai muun vastaavan hallintomenettelyssä käsiteltävän vaatimuksen tekemisestä, jos tällainen vaatimus on lain mukaan tehtävä ennen kuin päätökseen saa hakea muutosta valittamalla. Erityisestä syystä oikeudenkäynnin keston huomioon otettava aika voi alkaa tätä aikaisemmasta ajankohdasta.

Virtaankosken Voima Oy on esittänyt, että hyvityslain mukaisen oikeudenkäynnin keston on katsottava alkaneen Itä-Suomen ympäristölupaviraston 10.11.2006 antamasta hallintopakkopäätöksestä lukien tai toissijaisesti Etelä-Suomen aluehallintoviraston 15.6.2012 antaman hallintopakkopäätöksen tiedoksiantoajankohdasta 15.10.2012. Hallinto-oikeus toteaa, että Itä-Suomen ympäristölupaviraston päätös 10.11.2006 on tullut lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden 7.4.2010 antamalla päätöksellä ja Etelä-Suomen alue-

hallintoviraston päätös 15.10.2012 on tullut lainvoimaiseksi korkeimman hallinto-oikeuden 17.4.2014 antamalla päätöksellä. Kyseiset oikeudenkäynnit hallintopakkoasioissa ovat siten jo päättyneet lainvoimaisesti ennen kuin nyt kysymyksessä oleva vesitalouslupaa koskeva asia on tullut lupaviranomaisessa vireille. Näin ollen oikeudenkäynnin keston alkamisaikaa nyt kysymyksessä olevassa vesitalousasiassa ei voida tarkastella yhtiön valituksessaan esittämistä ajankohdista lukien.

Virtaankosken Voima Oy ei ole toimittanut lupaviranomaiselle asianmukaista hakemusta, jonka vuoksi aluehallintovirasto on 23.1.2012 antamallaan päätöksellä joutunut jättämään lupa-asian käsittelyn sikseen. Tähän nähden lupa-asian ei voida katsoa viivästyneen valtion viranomaisen menettelytoimista.

Virtaankosken Voima Oy on hakenut 31.12.2014 vesilain mukaista lupaa Virtaan voimalaitokselle. Aluehallintovirasto on myöntänyt vesitalousluvan 7.12.2017. Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentin mukainen oikeudenkäynnin kestonä huomioon otettava aika on alkanut 8.1.2018, jolloin aluehallintoviraston päätöksestä tehty valitus on tullut vireille hallinto-oikeudessa.

Hallinto-oikeus katsoo, ettei asian käsittely ole viivästynyt oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain tarkoittamalla tavalla.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut.

Julkipano

Päätös on annettu julkipanon jälkeen.

Päätöksestä ilmoittaminen

Sysmän kunnanhallituksen on viipymättä ilmoitettava tästä päätöksestä kunnan ilmoitustaululla.

Muutoksenhaku

Vesilain 15 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä eli viimeistään 17.4.2019.

Valitusosoitus on liitteenä HallJp (01.18).

Diaarinumero

00335/18/5202

00336/18/5202

00337/18/5210

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Marja Lampi ja Raija Uusi-Niemi sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Lasse Käsälä. Asia on esitellyt Lasse Käsälä.

Marja Lampi

Lasse Käsälä

Raija Uusi-Niemi

Toimituskirjan antaja:

Tiina Lahtinen
lainkäyttösihteeri

Diaarinumero

00335/18/5202

00336/18/5202

00337/18/5210

Jakelu

Päätös ja maksu

Virtaankosken Voima Oy
oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

Juhana Schildt
Asiamies:
Jyri-Pekka Schildt
oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)

Jäljennös maksutta

Sysmän kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

Sysmän kunnanhallitus
(Ilmoitustaulu)

Sysmän kunnanhallitus

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Kalatalousviranomainen, sähköisesti

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus /
patoturvallisuusviranomainen, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

HL/TL

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta **korkeimmalta hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisperusteet

Hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin mukaan valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeitä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuunottamatta.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Valituskirjelmä liitteineen voidaan lähettää myös postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettavan valituskirjelmän tulee olla toimitettu siten, että se viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä on kokonaisuudessaan käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä. Valituskirjelmän ja muiden valitusasiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- päätös, johon haetaan muutosta
- perusteet, minkä vuoksi valituslupa tulisi myöntää
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero sekä mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen on, jollei hän ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja, liitettävä valituskirjelmään valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa tai ellei sähköisesti toimitettavassa asiakirjassa ole selvitystä asiamiehen toimivallasta.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki

Puh.nro: 029 56 40200

Telefax: 029 56 40382

S-posti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00-16.15